

Porovnání vzdělávacích systémů s akcentem na střední školství v České republice a na Ukrajině.

Bakalářská práce

Studijní program:

B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor:

Učitelství odborných předmětů

Autor práce:

Bc. Yevheniia Sharova

Vedoucí práce:

PhDr. Jitka Novotová, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Zadání bakalářské práce

Porovnání vzdělávacích systémů s akcentem na střední školství v České republice a na Ukrajině.

Jméno a příjmení: **Bc. Yevheniia Sharova**
Osobní číslo: P17000782
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství odborných předmětů
Zadávací katedra: Katedra pedagogiky a psychologie
Akademický rok: **2018/2019**

Zásady pro vypracování:

Cíl:

Provést komparaci vzdělávacích systému s akcentem na střední školství v České republice a na Ukrajině

Postup:

1. Vytvořit rešerši k tématu vzdělávacího systému v České republice a na Ukrajině
2. Prostudovat weby MŠMT, NÚV, ČSÚ, MVV ve vztahu k tématu práce
3. Provést komparaci vzdělávacích systémů

Metody:

1. Rešerše
2. Srovnávací metoda

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná
Čeština

Seznam odborné literatury:

- ČEPIL, M., 2014. Porovnalna pedahohka. Kyjev (Ukrajina): Akademija. ISBN 9786175720806.
PRŮCHA, J., 2009. Přehled pedagogiky. Úvod do studia oboru. 3., aktualizované vydání. Praha: Portál, 272 s. ISBN 978-80-7367-567-7.
PRŮCHA, J., 2017. Vzdělávací systémy v zahraničí. Praha: Wolter Kluwer, 319 s. ISBN 978-80-7552-845-2.
SBRUJEVA, A., 2013. Porovnalna pedagogka: navchalnii posbnik. 2., aktualizované vydání. Sumy (Ukrajina): Unversitetska kniga. ISBN 978-966-680-136-1.
VÁŇOVÁ, M., 2009. Srovnávací pedagogika. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 72 s. ISBN 9788086723686.

Vedoucí práce:

PhDr. Jitka Novotová, Ph.D.
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání práce:

25. ledna 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

16. prosince 2019

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 25. ledna 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

14. července 2021

Bc. Yevheniia Sharova

Poděkování

Rada bych zde poděkovala své vedoucí bakalářské práce PhDr. Jitce Novotové, Ph.D., za odborné vedení, všestrannou pomoc, trpělivost, konstruktivní kritiku a také za možnost častých online konzultací. Současně bych chtěla poděkovat za pomoc Liudmile Lotokovské, která mi věnovala svůj čas při kontrole poslední kapitoly této práce. Také bych zde chtěla poděkovat mé rodině za všestrannou pomoc a možnost studia v České republice. Na závěr bych chtěla poděkovat mým kamarádům, kteří mi byli podporou během celého studia.

Anotace

Tématem této bakalářské práce je *Porovnání vzdělávacích systémů s akcentem na střední školství v České republice a na Ukrajině*. Práce se zaměřuje na analýzu a komparaci vzdělávacích systémů, jejich společné rysy a odlišnosti.

Hlavní myšlenkou bakalářské práce je srovnání a hodnocení obou vzdělávacích systémů. Téma je zpracováno a popsáno nejen z teoretického hlediska, ale vychází i z praktické zkušenosti, která byla získána během studia a praxe v České republice a na Ukrajině. Komparován je nejen celkový systém školství, ale především struktura středoškolského vzdělávání na Ukrajině a v České republice.

Klíčová slova: komparace, český vzdělávací systém, ukrajinský vzdělávací systém, preprimární vzdělávání, primární vzdělávání, sekundární vzdělávání, terciární vzdělávání.

Annotation

The topic of the thesis: Comparison of education system with an accent on a secondary schools in the Czech Republic and Ukraine.. The thesis is focused on the analysis and comparison of educational systems, their common features and differences.

The main idea of the thesis is the comparison and evaluation of these educational systems. The topic is described not only from the theoretical point of view, but it is also based on the practical experience which I gained during my studies in the Czech Republic and Ukraine. Compared is not only the overall education system, but above all the structure of the secondary education in Ukraine and the Czech Republic.

Key words: comparison, Czech education system, Ukraine education system, pre-primary education, primary education, secondary education, the higher education.

Obsah

Seznam obrázků	9
Seznam tabulek	10
Seznam zkratk.....	11
Úvod.....	12
1 Srovnávací pedagogika	13
1.1 Definice a vznik srovnávací pedagogiky	13
1.2 Účely a využitelnost srovnávací pedagogiky	15
1.3 Mezinárodní norma pro klasifikace vzdělávání (ISCED)	17
2 Vzdělávací systém na Ukrajině	20
2.1 Základní informace	21
2.2 Předškolní vzdělávání – ISCED 0.....	28
2.3 Základní vzdělávání – primární (ISCED 1) a nižší sekundární (ISCED 2).....	29
2.3.1 Primární vzdělávání – ISCED 1	30
2.3.2 Nižší sekundární vzdělávání – ISCED 2	30
2.4 Základní typy škol na Ukrajině a vzdělávací instituce pro získání vyššího sekundárního vzdělávání.....	31
2.5 Školní hodnocení v primárních, nižších sekundárních a vyšších sekundárních školách.....	37
2.6 Povinné státní závěrečné zkoušky pro dosažení primárního, nižšího a vyššího sekundárního vzdělávání a přijímací zkoušky na VŠ	38
2.7 Odborné a technické vzdělávání (profesijno-technična osvita) (ISCED 2–4)	40
2.8 Profesionální předvysokoškolské vzdělávání (fachova peredvyšča osvita) (ISCED 5)	42
2.9 Terciární vzdělávání (ISCED 5-8).....	43
3 Vzdělávací systém České republiky	44
3.1 Preprimární vzdělávání.....	45
3.2 Primární vzdělávání	45
3.3 Sekundární vzdělávání.....	45
3.3.1 Nižší sekundární vzdělávání.....	46
3.3.2 Vyšší sekundární vzdělávání	46
3.3.2.1 Střední vzdělání s maturitní zkouškou	48
3.3.2.2 Střední vzdělání s výučním listem	48
3.3.2.3 Střední vzdělání se závěrečnou zkouškou	48
3.3.2.4 Konzervatoře	49
3.4 Postsekundární vzdělávání	50
3.5 Terciární vzdělávání.....	50

4	Shrnutí rozdílů ve školských systémech České republiky a Ukrajiny	52
	Závěr.....	59
	Seznam použité literatury	60
	Seznam použitých internetových zdrojů	61

Seznam obrázků

Obrázek 1: Struktura vzdělávání na Ukrajině	20
Obrázek 2: Schéma předškolního vzdělávání	22
Obrázek 3: Vzdělávací instituce, které poskytují vyšší sekundární vzdělávání po dosažení nižšího sekundárního vzdělávání	22
Obrázek 5: Délka studia a stupně kvalifikace odborného a technického vzdělávání	26
Obrázek 6: Struktura zkoušek pro dosažení určité úrovně ISCED	39
Obrázek 7: Možnosti vstupu na odborné a technické vzdělávání	41
Obrázek 8: Schéma vzdělávacího systému České republiky	51

Seznam tabulek

Tabulka 1: Typy škol poskytujících primární nebo sekundární vzdělávání na Ukrajině	25
Tabulka 2: Vzdělávací instituce, které poskytují vyšší sekundární vzdělávání	32
Tabulka 3: Komparace známkového systému v ČR a na Ukrajině	37
Tabulka 4: Stupně vzdělávacího systému v České republice	44
Tabulka 5: Porovnání jednotlivých typů vyššího sekundárního vzdělávání	49
Tabulka 6: Základní rozdíly v ukrajinské a české školské soustavě	57

Seznam zkratk

ČR	Česká republika
DPA	Název státní závěrečné zkoušky na Ukrajině
ISCED	International Standard Classification of Education
MŠVU	Ministerstvo školství a vědy Ukrajiny
SSZ	Státní závěrečné zkoušky
UKR	Ukrajina
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
ZNO	Vnější nezávislé testování

Úvod

Člověk má potřebu získávat znalosti a dovednosti po celý život, a to od dětství až po stáří. Důležitou roli proto v moderním světě hraje kvalitní vzdělání. Předpokládá se, že vzdělání ovlivňuje budoucnost, poskytuje nejen materiální, ale i duchovní hodnoty, zaručuje vnitřní spokojenost, výhodné místo ve společnosti a zaručuje i uplatnění na trhu práce. Vzdělání již není v současné době považované za privilegium bohatých, příležitost vzdělávat se má téměř každý.

Preprimární, primární a sekundární vzdělávání jsem získala na Ukrajině. V mém případě se studium podobalo systému českého vzdělávání, ačkoliv je struktura sekundárního vzdělávání v našich zemích velmi odlišná. Na rozdíl od ostatních stupňů se sekundární škola na Ukrajině liší tím, že existují dvě možnosti, jak dosáhnout tohoto vzdělávání: zaprvé 9+2, což znamená, že žák získává během 2 roků všeobecné vzdělávání. Druhá možnost je studium na střední odborné škole, tedy 9+4, kde výuka trvá 4 roky, což umožňuje získat odborné či profesní vzdělávání. Vzhledem k této situaci mají absolventi odborného/profesního nebo všeobecného vzdělávání různé podmínky pro přijetí na vysokou školu a zároveň délka jejich studia na VŠ je také odlišná.

Když jsem v roce 2015 dostala možnost odjet studovat do České republiky, neváhala jsem ani na chvíli, studuji vysokou školu a mám možnost poznávat systém vysokoškolského vzdělávání v ČR. Vzhledem ke svým zkušenostem, poznatkům, odborné praxi na střední škole a komunikaci s různými lidmi jsem se rozhodla věnovat svoji bakalářskou práci komparaci vzdělávacích systémů. Cílem této práce je poukázat na odlišnost sekundárního vzdělání a zároveň porovnat jeho celkovou strukturu v těchto dvou zemích. I když v současné době existuje velké množství terminologických slovníků, které pomáhají lidem zabývajícím se komparací vzdělávacích systémů, při porovnávání těchto dvou struktur se ale i přesto ukázal problém v terminologickém překladu.

1 Srovnávací pedagogika

1.1 Definice a vznik srovnávací pedagogiky

Všichni historici, kteří se zabývají oborem srovnávací pedagogika, z velké části připisují vývoj tohoto oboru hned několika fázím. Srovnávací pedagogika je propojená všemi směry, a to od nezáměrného pozorování až po vědeckou část, jež je pro ni typický rozvoj metodologie, teoretických východisek, ale i vzájemného zapojení výzkumníků, kteří jsou na mezinárodní úrovni. Tento obor se nerozvíjel pouze v zahraničí, ale uplatnil se i v rámci České republiky. Právě v Česku je tento obor zpravidla vymezován jako samostatná a hraniční vědní disciplína. V důsledku přechodu do jiného století se samotná globalizace a její rozvojové perspektivy staly jedním z hlavních problémů, které se řeší v rámci několika vědních oborů, mezi něž patří např. sociální a humanitní vědy, ale také i srovnávací pedagogika. Veškeré důsledky globálních procesů do jisté míry zcela ovlivňují teoretické koncepty, metodologické přístupy, jejich témata a funkce samotného oboru. Srovnávací pedagogika je tak konfrontována s příchodem nových výzev, příležitostí a problémů, které se týkají především vzdělávání (Dvořák et al. 2015).

Průcha (2012, s. 21) definoval pojem srovnávací neboli komparativní pedagogika jako obor, který *„označuje jednak teorie, jednak výzkumné aktivity, které se zabývají zkoumáním charakteristik a fungováním vzdělávacích systémů různých zemí, jejich popisem, srovnáváním a hodnocením.“*

Z výše uvedené definice můžeme konstatovat, že srovnávací pedagogiku lze vymezit jako pedagogickou vědu, jež zkoumá daná pedagogická fakta a jevy, které jsou úzce propojeny v rámci politické, sociálně ekonomické a kulturní situace. Jak již z názvu tohoto pedagogického oboru vyplývá, jedná se o komparaci či srovnávání. Předmětem jeho zájmu je tak srovnávání shod a rozdílů, které se objevují ve dvou a více zemích, oblastech či celosvětově. Díky tomuto zkoumání lze proniknout až do jednotlivých vzdělávacích systémů a zkvalitnit je v různých zemích (Dvořák et al. 2015).

Další definice je vymezená v publikaci Průchy, jejímž autorem je Brickamn (in Průcha, 2012, s. 22), který srovnávací pedagogiku vidí především jako *„analýzu vzdělávacích systémů a problémů ve dvou či více zemích, a to v kontextu jejich historických, socioekonomických, politických, kulturních, náboženských a jiných významných faktorů. Srovnávací pedagogika je interdisciplinární oblast výzkumu, která čerpá ze sociologie a ekonomie vzdělávacích procesů, z poznatků o jejich historickém vývoji a současné vzdělávací politice“*.

Walterová (2015, s. 31) říká, že: *„srovnávání je základním prostředkem pro všechny obory a formy bádání. Srovnávací pedagogika aplikuje srovnávání v oblasti vzdělávání. Mezinárodní*

srovnání integruje do věd o vzdělávání dimenzi vyššího řádu, „tertium comparationis“, která umožňuje identifikovat faktory formující vzdělávací systémy, procesy a výsledky v různých vzdělávacích kontextech a má potenciality identifikovat společné problémy a přispět ke zlepšení vzdělávání ve světě.“

Historický vznik srovnávací pedagogiky můžeme datovat již od dob antických států. Právě z těchto dob se dochovaly písemné záznamy, jejichž obsahem byly poznatky o výchově mládeže v rámci různých zemí. Dle Průchy (2012) můžeme uvést jméno řeckého dějepisce Xenofóna Sokratova žáka, který v jednom ze svých spisů detailně popisoval výchovu a vzdělávání ve společenství tehdejších Peršanů, čímž tak dokázal formulovat srovnání s výchovou všech chlapců, kteří se nacházeli v řecké Spartě. Obdobně tak došlo k získání spisů vládce Gaia Julia Caesara, který ve své publikaci jasně popisoval veškeré výchovné styly, které byly realizovány u keltských, ale i u germánských kmenů z hlediska jejich kultury. Rovněž i ve středověku jednotliví cestovatelé, ale i různí obchodníci a diplomaté popisovali své poznatky z různých typů navštívených škol, čímž tak mohli poznat i vzdělávací proces různých států. Tito tzv. objevitelé různých škol občas srovnávali tyto nabyté zkušenosti se školstvím a vzděláváním v rámci svého mateřského státu. V rámci českého prostředí svou roli zastávaly také poznatky z jednotlivých studií zahraničních univerzit, jelikož právě Češi tehdy velmi často šli studovat na řadu zahraničních škol, které se nacházely např. ve Francii, Itálii či v Německu. Díky těmto zahraničním studiím docházelo k získání potřebných informací, které se staly pro jejich prostředí zcela stěžejní a byly do jisté míry užitečné (Průcha, 2012).

Během svého vývoje se samotná srovnávací pedagogika zpravidla vždy věnovala otázkám, které se pojí s problémy ve společnosti. Počátky, které se objevují v oboru srovnávací pedagogiky, lze vymezit na základě autora Marc-Antoina Julliena de Paris, jehož publikace byla vydána v Paříži, a je tak považován za průkopníka daných principů, které jsou rovněž uplatňovány i v současné srovnávací pedagogice (Průcha, 2012).

Dvacáté století tak přináší srovnávací pedagogice velký rozkvět, díky kterému se postupně zakládají různé vědecké asociace a ústavy, a to nejen v rámci evropských států, ale i v rámci Spojených států amerických. Podle Walterové (2015) můžeme počátek minulého století považovat za klasické období srovnávací pedagogiky.

Ve statusu srovnávací pedagogiky došlo k významné změně, a to k jejímu pojmání jako akademické disciplíny. Ve dvacátém století došlo tedy k rozvoji srovnávací pedagogiky také v České republice.

Dvacátá a třicátá léta jsou v rámci české srovnávací pedagogiky známá tím, že se na amerických univerzitách v rámci studijní stáže objevovali i čeští pedagogové. Dalším milníkem se

pro samotný vývoj srovnávací pedagogiky stala druhá světová válka, která tento vývoj velmi omezila, protože došlo k přerušení vztahů mezi spolupracujícími státy (Průcha et al., 2013).

1.2 Účely a využitelnost srovnávací pedagogiky

Srovnávací pedagogika v rámci svého vývoje prošla řadou změn, jež vyplývají z různě pojímaných teoretických východisek, jimiž byly různé modernizační teorie, neomarxismus, etnografický přístup či postmodernismus. Ve vztahu ke změnám v teoretických východiscích je přítomná i dlouhodobá debata o její metodologii. Mnoho různých autorů těchto teorií si je zcela jisto, že neexistuje jedna metoda, která slouží pro srovnávací politiku. Podle Chabbotta a Elliota (2001) je to dáno tím, že není zcela vymezen jediný typ srovnávací studie, jež by mohla odpovědět na veškeré otázky, které se zaměřují na samotné fungování vzdělávání v jiných zemích. Jedny z nejvíce využívaných studií jsou podle těchto dvou zmíněných autorů ty, které dokážou kombinovat několik metodologických postupů. Pokud by srovnávací pedagogika měla být exaktní vědní disciplínou, musí umět především pracovat s poznatky v rámci empirického přístupu dosavadních sociálních věd. Z metodiky sociálních věd musí umět použít, vybrat a provést analýzu dat, kdy na jejich základě vysvětluje příčiny jednotlivých rozdílů mezi vzdělávacími systémy (Rabušicová, 2016).

Metodologie srovnávací politiky je postavená na základních principech, které ve své publikaci vyznačil Průcha (2015):

1. Srovnávací pedagogika se řadí mezi multidisciplinární oblast vědy, jež pracuje se srovnávacími metodami a na jejich základě posléze vyvíjí určitý teoretický výklad o daných srovnávaných jevech, které se bezesporu týkají edukační reality. Hlavním cílem může být objasňování obecných problémů fungování a tendencí vývoje v rámci vzdělávacích systémů, které jsou na úrovni mezinárodního kontextu (Průcha, 2015).
2. Princip empirické deskripce představuje dokumentaci určitých vlastností vzdělávacích systémů, které slouží jako materiál pro komparativní analýzu. Je důležité zmínit, že bez této deskripce by kterákoliv jiná komparativní analýza byla nerealizovatelná. Hlavní přínos spočívá převážně v podněcování různých aktivit, které jsou teoretického charakteru. Právě v důsledku vymezení rozdílnosti mezi vzdělávacími systémy vznikla klasifikace, která se nazývá International Standard Classification of Education neboli ISCED (Průcha, 2015).

3. V rámci empirické komparace vzdělávacích systémů jsou využívány nejen kvalitativní metody, ale také metody kvantitativní. Zpravidla můžeme kvantitativní metody hledat v sociálních a přírodních vědách a zcela běžně i ve vědách společenských. V dnešní době jsou kvantitativní metody považovány za efektivnější, a to převážně z toho důvodu, že nám umožňují přesnější a ucelené vyhodnocení na úrovni mezinárodních srovnávání zkoumaných vzdělávacích systémů (Průcha, 2015).
4. Při využívání určitých komparativních analýz je důležité mít na paměti, že se jedná o zcela komplexní přístup (Průcha, 2015).

Dále je srovnávací pedagogika využívána odborníky, kteří se pohybují v oblasti ekonomie školství a vzdělávání. V současnosti se uvedení ekonomičtí odborníci po celém světě zabývají problematikou, která úzce souvisí s vyhodnocováním kvality, efektivnosti a financování daných vzdělávacích systémů. Jde především o ukazatel, který ukazuje fakt, že oblast efektivnosti vzdělávání není jednoduše uchopitelná a nelze ji tak jednoduše vysvětlit za pomoci různých kvantitativních vzorců. Ty spíše postihují jen vztahy, které se vyskytují mezi vynaloženými náklady a dosaženými cíli. Avšak na vymezení pojmu efektivnosti či kvality vzdělávání musí být brán zřetel velký počet aspektů vstupů a procesů vzdělávání. Tento poznatek je doložen širokým spektrem poznatků z oblasti mezinárodní komparace vzdělávacích systémů. Velké úsilí je vynaloženo rovněž při získávání komparativních údajů, které se týkají vstupu absolventů různých druhů škol na trh práce (Potůček, a kol., 2005).

Nejširší skupinu uživatelů v mezinárodní komparaci vzdělávacích systémů představují ti, již jsou jejich součástí, a to učitelé a manažeři ve školách, ale i v jiných vzdělávacích zařízeních či výzkumní pracovníci, kteří pracují v oblasti školství. Ti všichni se zpravidla zajímají o to, jakým způsobem fungují školy v jednotlivých zemích. V neposlední řadě musíme uvést i skutečnost, že mezinárodní komparace vzdělávacích systémů je velmi významným informačním zdrojem i pro širokou veřejnost. V současné době se veřejnost stále více zajímá o to, jaká existuje produkce a kvalita vzdělávacího systému v jejich zemi a ve snaze jeho zhodnocení velmi často využívá odkazů na školství, které se nachází v jiných zemích. Dalo by se tvrdit, že takový zájem veřejnosti v České republice je značně zvýšen i tím, že masová média dokážou často prezentovat určité neobjektivní, nepodložené zprávy o vědecké komparaci, čímž dochází ke snaze navodit v rámci veřejného mínění takové představy, že český vzdělávací systém do jisté míry zaostává a je hodnocen ve srovnání jako tradiční, vůči vzdělávacímu systému v zahraničí (Průcha, 2015).

1.3 Mezinárodní norma pro klasifikace vzdělávání (ISCED)

Co se týče východisek, které mají za úkol srovnávat školské systémy mezi jednotlivými zeměmi Evropské unie, je nutno uvést, že se tyto systémy od sebe vzájemně liší. I přes své odlišnosti ale mají i něco společné, tím jsou obecné trendy a výše uvedené společné principy. Právě ty jsou uplatňovány bez rozdílů ve všech zemích, ovšem je nutno dodat, že se jejich podoba a realizace zase individuálně liší. Vzhledem k tomu, že existují jisté odlišnosti v rámci vzdělávacího systému, je k jejich vzájemné komparaci použita již zmíněná mezinárodní klasifikace stupňů vzdělávání neboli ISCED (International Standard Classification of Education). Tato klasifikace či norma je zpravidla zcela běžně využívána k popisu a srovnání vzdělávacích systémů v celém světě. Díky této klasifikaci můžeme správně porozumět tomu, zda je konkrétní typ školy podobný typu školy v zahraničí. Mezinárodní klasifikace vzdělávání vznikla v sedmdesátých letech minulého století, a to díky UNESCO. Od svého vzniku prošla tato norma různými změnami, čímž postupně docházelo k jejímu zdokonalení. Klasifikace byla příčinou pro sjednocení základní terminologie, která slouží k popisu, došlo k vymezení systémů ukazatelů, díky kterému lze komplexně popsat vzdělávací systémy a určit tak jejich parametry zpravidla za účelem evaluace systémů (Průcha, 2017).

Klasifikace měla několik verzí, kdy nejdéle trvající verze byla klasifikace ISCED 1997, jež rozlišovala celkem šest úrovní, a to na základě stupně a oboru vzdělávání. V České republice došlo v roce 1999 k jejímu přijetí, přičemž byla vytvořena i první tabulka, která zařazovala jednotlivé druhy škol. Jednotlivé stupně tak byly označovány následovně (Průcha, 2017):

- ISCED 0 – preprimární předškolní vzdělávání,
- ISCED 1 – primární vzdělávání, které představuje první stupeň základního a povinného vzdělávání,
- ISCED 2 – nižší sekundární vzdělávání neboli druhý stupeň základního,
- ISCED 3 – představuje vzdělávání středních škol,
- ISCED 4 – postsekundární vzdělávání,
- ISCED 5 – první stupeň terciárního vzdělávání jako vysokoškolské vzdělávání,
- ISCED 6 – označuje druhý stupeň terciárního vzdělávání neboli vědecké doktorské studium.

Současná Mezinárodní klasifikace vzdělání, která se označuje jako ISCED 2011, využívá trojmístný číselný kód, který je od roku 2016 uváděn na veškerých dodatcích k osvědčení. Do roku 2015 se údaje o úrovni ISCED uváděly zpravidla podle klasifikace ISCED 97. S novou klasifikační normou došlo k přesnější komparaci a používání trojmístného číselného kódu. Úplně první číslo kódu nám zpravidla udává úroveň programu nebo dosaženého vzdělání, je jich osm,

druhé číslo v kódu představuje kategorii zaměření, třetí číslo z trojmístného kódu představuje, do jaké míry buď program, nebo dosažené vzdělání umožňuje další postup v rámci studia. Při klasifikaci vzdělávacích programů jsou hlavními kritérii délka trvání jednotlivých úrovní ISCED (Průcha, 2017):

- ISCED 0 – žádná délka trvání, avšak jednotlivé programy by měly přinejmenším odpovídat dvěma hodinám vzdělávacích činností denně a sto dnům vzdělávacích činností ročně.
- ISCED 1 – zde se délka trvání obvykle pohybuje v rozmezí od čtyř do sedmi let, nejčastějších je šest let.
- ISCED 2 – délka trvání se zejména pohybuje od dvou do pěti let, nejčastější jsou tři roky;
- ISCED 3 – délka trvání se pohybuje od dvou do pěti let.
- ISCED 4 – délka trvání se obvykle pohybuje od šesti měsíců do dvou až tří let.
- ISCED 5 – délka trvání se obvykle pohybuje od 2 do 3 let.
- ISCED 8 – délka trvání je alespoň 3 roky.

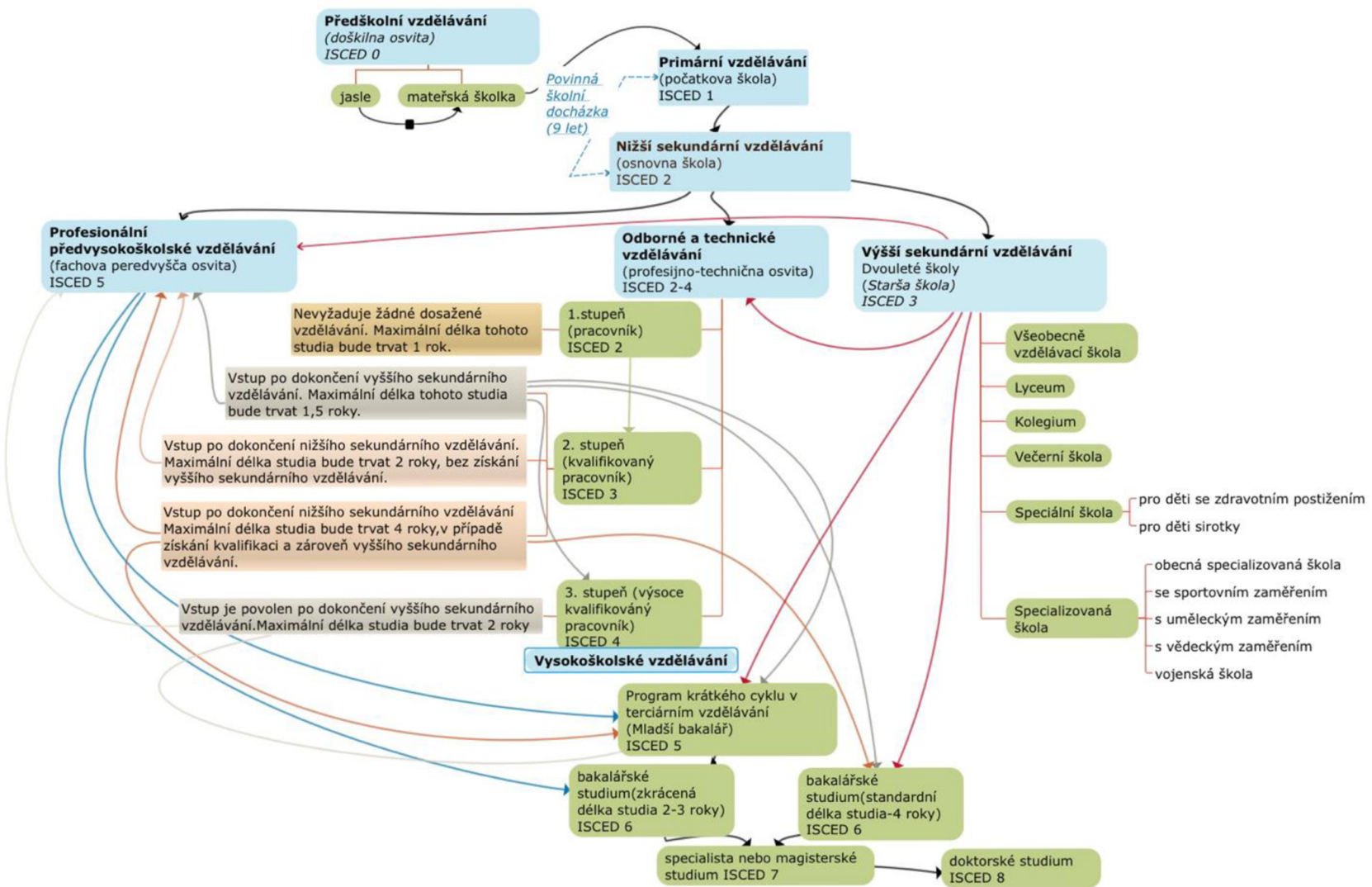
Co se týká obvyklé délky trvání v rámci úrovní ISCED 6 a 7, v rámci těchto dvou úrovní se v různých zemích liší, tato skutečnost závisí na posloupnosti programů, které jsou na těchto úrovních nabízené ISCED 6: délka trvání bakalářských programů se často pohybuje v rozmezí od tří do čtyř let, a to v případě, že navazuje na úroveň ISCED 3. Co se týče ISCED 7, je zde délka trvání magisterských a jim odpovídajících programů od jednoho roku do čtyř let v případě, že navazují na úroveň ISCED 6, nebo od pěti do sedmi let, jestliže navazují na úroveň ISCED 3.

Jak si lze všimnout, v rámci nové klasifikace můžeme snadno rozlišit, zda se jedná o vzdělávací program (označení ISCED 2011-P) nebo dosažené vzdělání (označení ISCED 2011-A). Mezinárodní norma klasifikace ISCED je založena na základě tří hlavních složek, jimiž jsou mezinárodně dohodnuté definice a pojmy, klasifikační systémy, mapování vzdělávacích programů, společně s odpovídajícími kvalifikacemi v rámci ISCED v zemích po celém světě. Za zmínku také stojí i skutečnost, že od roku 2016 vstoupila v platnost i Klasifikace oborů vzdělání tzv. CZ-ISCED-F 2013, jež nahrazuje obory vzdělání, které byly vymezeny v Mezinárodní klasifikaci vzdělání – ISCED 97 (Průcha, 2017).

Samotná klasifikace ISCED 2011 obsahuje formální a neformální vzdělávací programy, jež jsou nabízeny všem lidem v každé jejich životní fázi. Kvalifikace uznané národními vzdělávacími úřady jsou používány k tomu, aby docházelo k měření úrovně dosaženého vzdělání. V klasifikaci ISCED nenalezneme programy neformálního, nahodilého či namátkového učení nebo jednotlivé kvalifikace, které nejsou zapsány a uznány. Oba typy vzdělávání (formální, neformální) zahrnují široké spektrum vzdělávacích programů, které jsou jasně vymezeny na národní úrovni. Mezi

takovými programy můžeme nalézt počáteční vzdělávání, řádné vzdělávání a vzdělávání druhé šance, programy gramotnosti, vzdělávání dospělých, další vzdělávání, prezenční a distanční výuku, přípravu učňů, odborné vzdělávání, odbornou přípravu či vzdělávání žáků, kteří ke svému vzdělávání vyžadují speciální potřeby (Průcha, 2017).

2 Vzdelávací systém na Ukrajině

Obrázek 1: Struktura vzdělávání na Ukrajině

Zdroj: Vlastní zpracování

2.1 Základní informace

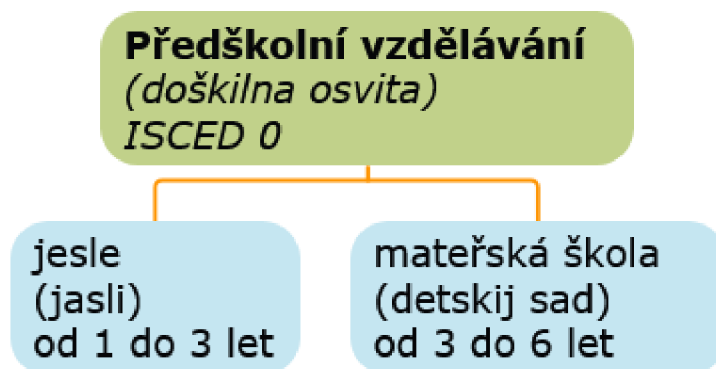
Vzdělávání je základem intelektuálního, duchovního, fyzického a kulturního vývoje jedince, zárukou úspěšné socializace, ekonomického blahobytu a také klíč k rozvoji společnosti. Cílem vzdělávání je komplexní rozvoj člověka, jeho talentů, intelektuálních, tvůrčích, fyzických schopností a utváření nezbytných hodnot pro úspěšnou seberealizaci (Verkhovna Rada Ukrajiny, 2020).

Fungování vzdělávacího systému zajišťuje stát. V článku 53 Ústavy Ukrajiny je stanoveno: „Stát zajistí dostupnost a bezplatné předškolní, všeobecné střední, odborné/technické, profesionální předvysokoškolské a vysokoškolské vzdělávání ve státních vzdělávacích institucích a také poskytne stipendia pro studenty“ (Info-Library.com.ua, 2021).

Struktura vzdělávání na Ukrajině podle Ministerstva osvěty i nauky Ukrajiny, (2020) zahrnuje následující úrovně:

1. **Předškolní vzdělávání** (*doškilna osvita*) (ISCED 0).
2. **Všeobecné střední vzdělávání** (*povna zagalno serednja osvita*) (ISCED 1–3).
 - ISCED 1: 1. stupeň (1.–4. ročník) – primární vzdělávání (*počatková škola*).
 - ISCED 2: 2. stupeň (5.–9. ročník) – nižší sekundární vzdělávání (*osnovna škola*).
 - ISCED 3: 3. stupeň (10.–11. ročník) – vyšší sekundární vzdělávání (*starša škola*).
3. **Mimoškolní vzdělávání** (*pozaškilna osvita*).
4. **Odborné a technické vzdělávání** (*profesijno-technična osvita*) (ISCED 2–4)
 - ISCED 2: 1. stupeň (*počátkový riveň profesijno-techničnoji osvity*) – pracovník.
 - ISCED 3: 2. stupeň (*bazový riveň profesijno-techničnoji osvity*) – kvalifikovaný pracovník.
 - ISCED 4: 3. stupeň (*vyšij riveň profesijno-techničnoji osvity*) – vysoce kvalifikovaný pracovník.
5. **Profesionální předvysokoškolské vzdělávání** (*fachova peredyščna osvita*) (ISCED 5):
 - ISCED 5 – profesní mladší bakalář (*fachový molodšij bakalvr*).
6. **Vysokoškolské vzdělávání** (ISCED 5–10)
 - ISCED 5 – program krátkého cyklu v terciárním vzdělávání – mladší bakalář,
 - ISCED 6 – první úroveň – bakalářský titul,
 - ISCED 7 – druhá úroveň – titul magistr (specialista),
 - ISCED 8 – třetí úroveň – doktorské studijní programy.
7. **Postgraduální vzdělávání.**

Do předškolních vzdělávacích institucí patří jesle (*jasli*) a mateřská škola (*detskije sady*) (viz Obrázek 2). Jesle jsou určené pro děti od 1 do 3 let, mateřská škola je pro děti od 3 do 6 let (Volkova, 2012).

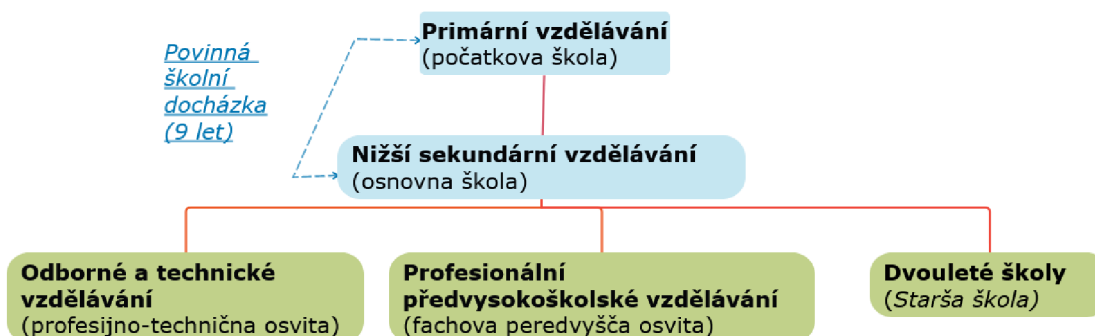

Obrázek 2: Schéma předškolního vzdělávání

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů (Volkova, 2012)

Dále následuje všeobecné střední vzdělávání, které je rozdělené do tří stupňů: primární vzdělávání (*počatkova škola*), nižší sekundární vzdělávání (*osnovna škola*), vyšší sekundární vzdělávání (*starši škola*) (Universum, 2020)

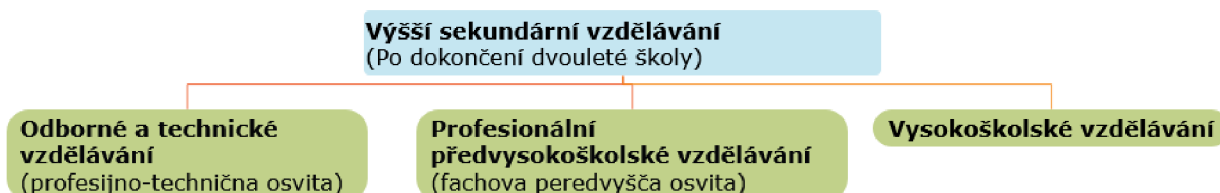
Primární a nižší sekundární vzdělávání na území Ukrajiny je povinné a trvá 9 let, po jeho ukončení mají žáci na výběr několik možností, jak pokračovat ve svém studiu: dvouletá škola (*starša škola*), odborné a technické vzdělávání (*profesijno-technična osvita*) nebo profesionální předvysokoškolské vzdělávání (*fachova peredvyšča osvita*) (viz Obrázek 3). Tento výběr ovlivní délku jejich celkového studia (od 1 do 4 let), získanou kvalifikaci ISCED a jejich znalosti, zkušenosti, dovednosti a také následující podmínky přijetí na vysokou školu (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021).

Obrázek 3: Vzdělávací instituce, které poskytují vyšší sekundární vzdělávání po dosažení nižšího sekundárního vzdělávání

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021)

Dvouletá škola (*starsa škola*) poskytne vyšší sekundární vzdělávání a je na území Ukrajiny nepovinná. Toto vzdělání se dá získat na různých typech dvouletých škol (viz Tabulka 1). Po dokončení této školy mají žáci možnost pokračovat ve studiu na vysokých školách nebo získávat odborné a technické vzdělávání (*profesijno-technična osvita*) nebo profesionální předvysokoškolské vzdělávání (*fachova peredvyšča osvita*) (viz Obrázek 4).

Obrázek 4: Možnosti vzdělávání po dosažení vyššího sekundárního vzdělávání

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021)

Nadané děti se mohou dostat po absolvování předškolního, primárního nebo sekundárního vzdělávání do specializovaných tříd s pokročilým studiem vybraných předmětů nebo do specializovaných škol, gymnázií, lyceí, kolegií nebo dalších typů vzdělávacích škol. Další možnost pro tyto nadané žáky představují právo na zkrácenou délku studia, studium z domova, které jim poskytuje rodina nebo soukromý učitel, a na složení zkoušky distančně. Jedná se o distanční studium, jež umožňuje žákům získat základní a středoškolské vzdělání, aniž by chodili do školy každý den. Mohou absolvovat učivo jednoho nebo dvou ročníků v jednom školním roce. Žáci absolvují všechny povinné zkoušky ve vzdělávací instituci, v případě potřeby konzultují učivo s vyučujícími. Jsou zapsaní do všeobecné vzdělávací školy, ale za zvládnutí školních osnov zodpovídají rodiče (Tsentr obrazovanyia «OPTIMA», 2021).

Talentovaní žáci mohou žádat o státní podporu – tzv. stipendium, jež se zaměřuje na stáže v jiných vzdělávacích institucích jak na Ukrajině, tak i v zahraničí. Například FLEX – jedná se o program pro studenty středních škol, který financuje vláda Spojených států amerických. Umožňuje jim cestovat do USA, navštěvovat tamější školu v průběhu jednoho akademického roku a bydlet v americké rodině (American councils, 2021).

Pokud porovnáme strukturu českého a ukrajinského vzdělávání, mohu říct, že na Ukrajině neexistuje striktní rozdělení na základní a střední školu. Nejčastěji je možné získat základní a středoškolské vzdělání v jedné vzdělávací instituci, kde délka studia bude trvat 11 let. V současné době je na Ukrajině kolem 16 176 všeobecně vzdělávacích škol, 3,9 milionů žáků a 441 000 pedagogů (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021).

Tabulka 1: Typy škol poskytujících primární nebo sekundární vzdělávání na Ukrajině

Typy škol poskytujících primární nebo sekundární vzdělávání na Ukrajině				
	Typ školy	Popis	ISCED	Věk
1.	Všeobecně vzdělávací škola	Jedná se o nejčastější typ vzdělávací instituce, který se skládá ze tří úrovní: primární, nižší a vyšší sekundární vzdělávání.	ISCED 1–3	Primární – 6–10 Nižší sekundární 10–15 Vyšší sekundární 15–17
2	Specializované školy			
2.1	Obecná specializovaná škola	Liší se od všeobecné vzdělávací školy tím, že tady probíhá rozšířená výuka vybraných předmětů (jazyků, matematiky, fyziky, informatiky aj.). Může být součástí všeobecné vzdělávací školy.	ISCED 1–3	6–17
2.2	Specializovaná škola se sportovním zaměřením	Jedná se o samostatnou vzdělávací instituci. Výuka na této škole je přizpůsobena rozvrhu tréninků jednotlivých sportovců, žáci mohou mít jak skupinovou, tak i individuální výuku. Tato škola se vždy přizpůsobuje rozvrhům tréninkového programu.	ISCED 2–3	10–17
2.3	Specializovaná škola s uměleckým zaměřením	Škola je zaměřena na výuku v uměleckých oborech: taneční, výtvarné umění, hudební a dramaticko-literární.	ISCED 1–3	6–17
2.4	Specializovaná škola s vědeckým zaměřením	Vědecké školy provádí vzdělávací aktivity zaměřené na přípravu žáků k vědecké a technické činnosti. Nejčastěji je součástí vysoké školy, kde pokračuje terciární vzdělávání.	ISCED 2–3	10–17

2.5	Specializovaná vojenská škola	Vojenská škola je určena pro žáky, kteří by chtěli spojit svůj život s povoláním důstojníka.	ISCED 3	15–17
3.	Gymnázium	Škola s rozšířenou výukou základních předmětů. Hlavním úkolem je komplexní rozvoj osobnosti a pomoc při volbě budoucího oboru.	ISCED 2–3	10–17
4.	Lyceum	Vzdělávací instituce, kam žáci přicházejí a mají jasnou představu o zaměření svého budoucího vysokoškolského studia. Hlavním úkolem lycea je připravit žáky na přijímací zkoušky na určitou vysokou školu, s níž má lyceum smlouvu.	ISCED 3	15–17
5.	Kolegium	Určena pro nadané děti, výuka s rozšířenou výukou filologie a filozofie nebo kultury a estetiky nebo jazyků.	ISCED 3	15–17
6.	Večerní škola	Určena pro občany, kteří nemají možnost zúčastnit se denního studia.	ISCED 2–3	10–17
7.	Speciální škola	Existují dva typy, první je určena pro děti se zdravotním postižením. Druhá je určena pro děti sirotky.	ISCED 1–3	6–17

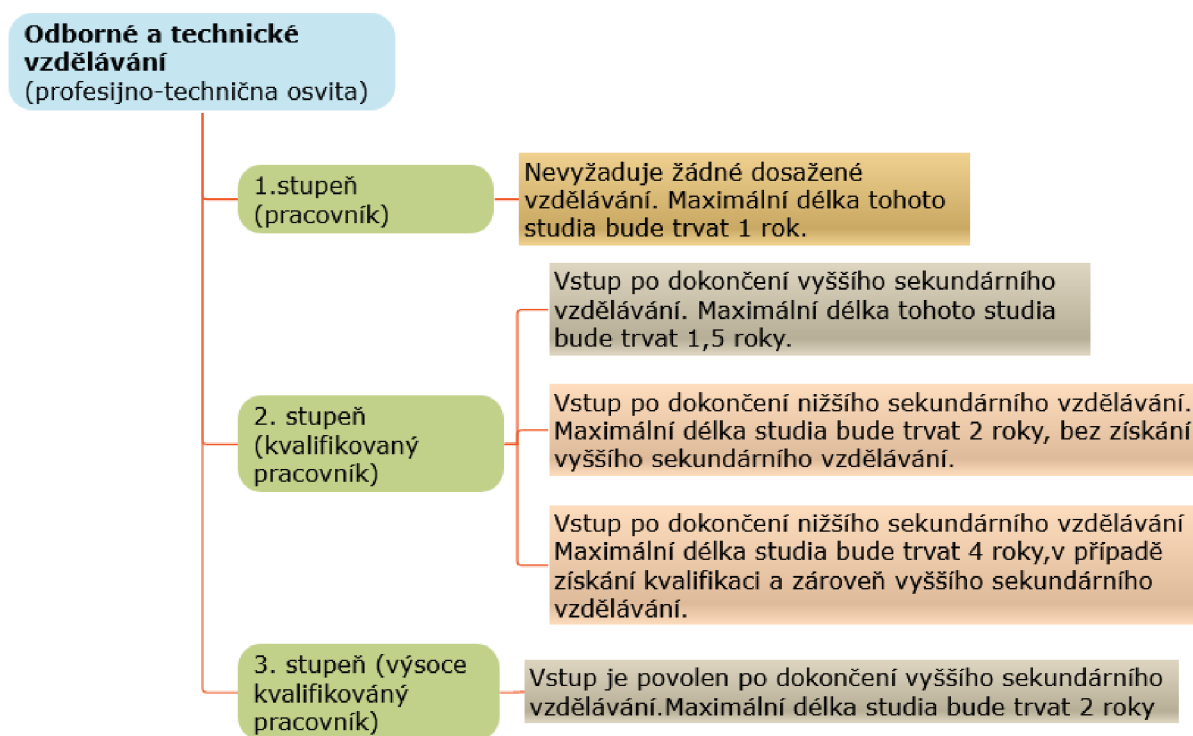
Zdroj: Vlastní zpracování z údajů (Ministerstvo osvěty i nauky Ukrajiny, 2021)

Po dokončení nižšího sekundárního vzdělávání mohou žáci pokračovat ve studiu nejen na dvouletých školách (*starší škola*), ale i na odborných a technických vzdělávacích institucích (*profesijno-technična osvita*). Jedná se o podobu českých středních odborných škol a učilišť. Na Ukrajině tyto vzdělávací instituce nejsou zahrnuté ani do terciárního, ani do vyššího sekundárního vzdělávání, jako to je v ČR. Jedná se o samostatnou úroveň, která se nazývá odborné a technické vzdělávání.

Odborné a technické vzdělávání – systém vzdělávání kvalifikovaných pracovníků. Jedná se o soubor pedagogických, organizačních a manažerských opatření, jejichž cílem je zajistit, aby jednotlivci získali a rozvíjeli své znalosti, schopnosti a dovednosti vztahující se k určité profesi. Je rozdělené do tří stupňů kvalifikace: počáteční – pracovník, základní – kvalifikovaný pracovník a vyšší – vysoce kvalifikovaný pracovník. Jedná se o samostatný stupeň, který může poskytovat

odborné a technické a zároveň i všeobecné vyšší sekundární vzdělávání (*povnu zagalnu seredju osvitu*). Všeobecné vyšší sekundární vzdělávání je nepovinné a je nepovinnou součástí získávání odborného a technického vzdělávání. Student si musí rozhodnout sám, zda chce dosáhnout všeobecného středního vzdělávání a zároveň odborného a technického vzdělávání nebo získá jenom odborné a technické vzdělávání bez dosažení všeobecného vyššího sekundárního vzdělávání. V případě, že student chce pokračovat ve svém studiu dál na vysokých školách, všeobecné vyšší sekundární vzdělávání je vyžadováno (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021).

Jedná se o typ školy, který je podobný českým středním odborným školám a učilištím, ale žáci, kteří nastoupili do takové vzdělávací instituce, jsou již považováni za studenty. Toto vzdělání je možné získat nejen na základě dokončeného nižšího sekundárního vzdělávání, ale i na základě vyššího sekundárního vzdělávání. Studenti mohou získat buď všeobecné vyšší sekundární a zároveň odborné/technické vzdělání, nebo jen odborné/technické vzdělání bez dosažení všeobecného vyššího sekundárního vzdělávání, což ovlivní délku jejich studia (viz Obrázek 5) (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021).

Obrázek 5: Délka studia a stupně kvalifikace odborného a technického vzdělávání

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů Ministerstva osvity i nauky Ukrajiny, 2021

Další možnosti pokračování studia po dokončení nižšího sekundárního vzdělávání, vyššího sekundárního vzdělávání nebo odborných a technických vzdělávacích institucí je profesionální předvysokoškolské vzdělávání (*fachova peredvyšča osvita*). Škola na hranici středoškolského

a vysokoškolského vzdělávání odpovídá standardní mezinárodní klasifikaci – ISCED 5. Tento typ školy je podobný českým vyšším odborným školám, ale po dokončení tohoto studia absolvent může nastoupit do 2. nebo 3. ročníku VŠ. Studenti, kteří získávají profesionální předvysokoškolské vzdělání na základě nižšího sekundárního vzdělávání (po 9. ročníku), jsou povinné současně absolvovat program všeobecného vyššího sekundárního vzdělávání. Po dokončení této školy obdrží absolvent diplom mladšího specialisty a vysvědčení o získání vyššího sekundárního vzdělání (*povnu zagalnu seredju osvitu*). Absolventi mají možnost pokračovat studiem na vysokých školách se zkráceným programem. Délka jejich studia pro dosažení bakalářského titulu bude trvat 2 roky (Ministerstvo osvěty i nauky Ukrajiny, 2021).

Od roku 2020 se na Ukrajině uskutečňuje vzdělávací reforma a struktura vzdělávání na Ukrajině se mění. Tyto změny se vztahují k profesionálnímu předvysokoškolskému vzdělávání (*fachova peredvyšča osvita*), které poskytuje titul *mladší specialista*. Studenti, kteří nastoupili do těchto vzdělávacích institucí do roku 2020, pokračují ve studiu založeném na principu popsaném výše. Od roku 2021 některé tyto vzdělávací instituce přestávají být autonomní a už nebudou poskytovat titul mladší specialista. Budou buď přirovnány k odborným a technickým vzdělávacím institucím, které poskytují pracovní kvalifikaci, nebo k vysokoškolskému vzdělávání, které bude poskytovat titul profesní mladší bakalář (*faxovyj molodšij bakalvr*). Toto rozhodnutí bude spočívat na základě toho, jakou akreditaci získají. V případě, že vzdělávací instituce nedostanou akreditaci, absolventi nebudou moci prodloužit své studium na vysokých školách se zkráceným programem, což bylo jednou ze základních podmínek, proč děti šly získávat profesionální předvysokoškolské vzdělávání místo toho, aby pokračovaly ve studiu na dvouletých školách (viz kapitola 5) (Uriadovy portal, 2019).

Další úroveň vzdělávání po získání vyššího sekundárního, odborného a technického nebo profesionálního předvysokoškolského vzdělávání je vysokoškolské vzdělávání. Představuje čtyřúrovňový systém (ISCED 5–8):

1. počáteční úroveň (ISCED 5) – krátký cyklus vysokoškolského vzdělávání – mladší bakalář,
2. první stupeň (ISCED 6) – bakalářský titul,
3. druhý stupeň (ISCED 7) – titul magisterský, nebo titul specialista,
4. třetí stupeň (ISCED 8) – doktorské studijní programy.

V roce 2017 přirovnalo Ministerstvo školství a vědy Ukrajiny kvalifikaci „specialista“ k „magistr“, což usnadnilo srovnávací systém. Dříve rozdíl mezi titulem *specialista* a magistr spočíval v délce studia po ukončení bakalářského studia (magistr – 2 roky, *specialista* – 1–1,5 roku) a také v činnostech, jimiž se studia zabývala. Magistr má vědecké zaměření a *specialista* – praktické (CHNU, 2021).

Další nedílnou součástí ukrajinského vzdělávání jsou mimoškolní vzdělávací instituce, poskytující žákům a studentům možnost rozvíjet jejich zájmové činnosti, schopnosti a talent. Jedná se o nepovinné aktivity, které se řídí zákony platnými na Ukrajině. Jazyk výuky je v takovém centru určen Ústavou Ukrajiny a příslušným zákonem. Děti z mnohodětných rodin, děti z rodin s nízkými příjmy, děti se zdravotním postižením, sirotci a děti zbavené rodičovské péče dostávají mimoškolní vzdělání zdarma. Průměrná kapacita skupin je zpravidla 10–15 žáků a studentů ve věku 5 až 18 let. Délka výuky se stanovuje s ohledem na věkovou kategorii a psychofyziologický stav dítěte: ve věku od 5 do 6 let – 30 minut, ve věku od 6 do 7 let – 35 minut, starší věk – 45 minut. Mimoškolní vzdělávací instituce vytváří na základě kurikula vzdělávací program pro svou instituci. Absolventi mimoškolních vzdělávacích programů, kteří úspěšně složili kvalifikační zkoušky, získají certifikáty (Postanova KMU, 2018). Mezi takové vzdělávací instituce patří například sportovní sekce, umělecké školy, různé veřejné nebo soukromé kluby a podobné organizace (Info-Library.com.ua, 2021). Druhy mimoškolních vzdělávacích institucí: sportovní školy pro děti a mládež, kluby (námořnické, parašutistické, pohraniční, turistické, etnografické a další), školy estetické výchovy (hudba, umění, choreografie, divadlo a další).

Mimoškolní vzdělávací instituce jsou rozdělené do tří úrovní:

1. Počáteční úroveň – kreativní sdružení, jejichž aktivity jsou zaměřené na obecný rozvoj studentů, identifikaci jejich schopností a talentu, vzbuzení zájmu o tvůrčí činnosti.
2. Střední úroveň – rozvíjejí zájmy žáků, předávají jim znalosti, schopnosti a praktické dovednosti. Tato úroveň se zaměřuje na profesní orientaci žáků.
3. Vyšší úroveň – kreativní sdružení schopných a talentovaných žáků (Postanova KMU, 2018).

2.2 Předškolní vzdělávání – ISCED 0

Předškolní vzdělávací instituce se ve své činnosti řídí Ústavou Ukrajiny, zákonem o předškolním vzdělávání a další legislativou. Je nepovinnou základní součástí vzdělávacího systému (Osvita v Ukrajině, 2020). Stát uznává prioritu předškolního vzdělávání a poskytuje podmínky pro jeho získání. Toto právo je udělováno všem dětem bez ohledu na pohlaví, rasu, jazyk, politické a náboženské přesvědčení. Občané Ukrajiny a osoby bez státní příslušnosti, kteří na Ukrajině legálně pobývají, mají stejná práva na získání bezplatného předškolního vzdělávání. V současné době je na Ukrajině 14,9 tisíc institucí, které se zaměřují na preprimární vzdělávání, a 1,3 milionu dětí (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2020).

Předškolní vzdělávání je rozděleno do dvou základních úrovní: jesle (*dětskije jasli*) a mateřská škola (*dětskij sad*). Jesle navštěvují děti od 1 roku do 3 let, jedná se o součást mateřské školy. Mateřská škola je určena pro děti od 3 do 6 let a je rozdělená do 3 skupin. První skupina pro děti od 3 do 4 let – skupina mladších dětí, další je určena od 4 do 5 let – skupina starších dětí a poslední od 5 do 6 let – skupina předškoláků (Volkova, 2012).

Účelem předškolního vzdělávání je správný vývoj dítěte, dále rozvoj jeho fyzických, intelektuálních a tvůrčích schopností, socializace a formování nezbytných životních dovedností (Kodeksy.com.ua, 2019). Existují různé typy předškolních zařízení, jež mohou vyhovovat individuálním potřebám každého dítěte a požadavkům rodičů (Volkova, 2012). Rodina je povinna podporovat vzdělávání dítěte v předškolním vzdělávacím zařízení, nebo mu poskytnout předškolní vzdělávání doma v souladu se základními požadavky na předškolní vzdělávání (Ukrajina, 2001). Tyto požadavky schvaluje Ministerstvo školství a vědy Ukrajiny. Jedná se o standard předškolního vzdělávání, v němž jsou definované požadavky na vývoj a výchovu dítěte ve věku 6–7 let, a také přehled znalostí a dovedností, které dítě musí mít před vstupem do školy.

Ve většině regionů Ukrajiny je nedostatek míst v předškolních vzdělávacích institucích – například v roce 2017 v Ivano-Frankivsku (131 dětí na 100 míst), Lvově (129 dětí na 100 míst), Poltavě (127 dětí na 100 míst), jakož i v dalších oblastech jako Kyjev (125 dětí na 100 míst). Z toho důvodu nemohou všichni rodiče umístit své dítě do předškolního zařízení, a proto předškolní vzdělávání děti absolvují doma s rodiči nebo v soukromých školkách, a to navzdory tomu, že by stát měl zaručit dostatek míst v předškolních zařízeních (Ministerstvo osvěty i nauky Ukrajiny, 2020). Tato nerovnováha a nedostatek míst v předškolních vzdělávacích institucích vedly ke korupci na různých úrovních předškolního vzdělávacího systému. Ministerstvo školství a vědy Ukrajiny proto zavedlo ve všech regionech elektronickou databázi pro zápis do předškolních zařízení, která poskytuje rovnocenné možnosti všem dětem bez ohledu na vzdělání a úroveň a postavení jejich rodičů (Ministerstvo osvěty i nauky Ukrajiny, 2020).

2.3 Základní vzdělávání – primární (ISCED 1) a nižší sekundární (ISCED 2)

Základní vzdělávání (*bazova zagalna serednja osvita*) na Ukrajině trvá 9 let a je rozdělené do dvou úrovní – primárního a nižšího sekundárního. Ze začátku se výuka uskutečňuje v primární škole (*počatková škola*) a trvá 4 roky. Na ni navazuje nižší sekundární škola (*nepovna serednja škola*), kde výuka trvá ještě 5 let. Po ukončení základního vzdělávání žáci obdrží vysvědčení o absolvování neúplného středního vzdělávání (*svidoctvo pro bazovu zagalnu serednju osvitu*). Nejčastěji primární a nižší sekundární vzdělávání probíhají v jedné vzdělávací instituce, ale mohou fungovat i samostatně.

2.3.1 Primární vzdělávání – ISCED 1

Primární vzdělávání (*počatkova osvita*) je prvním stupněm všeobecného povinného vzdělávání pro děti a trvá 4 roky. Základní vzdělání je začátkem intelektuálního, fyzického a sociálního rozvoje dítěte. Děti získávají své první zkušenosti ve školním prostředí, schopnost se učit a vzorce chování. Ministerstvo školství a vědy Ukrajiny (MŠVU) na základě kurikula vytváří vzdělávací program pro všeobecné vzdělávací instituce. Vzdělávací program definuje očekávané výsledky a obsah každého předmětu (Ministerstvo osvěty i nauky Ukrajiny, 2020).

Žáci získávají základní vzdělání ve všeobecných vzdělávacích institucích prvního stupně. Fungují samostatně, nebo jsou součástí obecných vzdělávacích institucí I.–II. nebo I.–III. stupně (Ministerstvo osvěty i nauky Ukrajiny, 2020).

Primární vzdělávání na Ukrajině trvá 4 roky. Děti jsou přijaté do školy ve věku 6 nebo 7 let podle výsledků lékařských a psychologických vyšetření, zda jsou zralé pro soustavné vyučování (Enic Ukraine, 2020). Každé dítě musí před zahájením vyučování ve škole absolvovat základní předškolní vzdělání, které může probíhat buď doma, nebo ve školce (Universitetskij koledž, 2020).

Výuka všech předmětů probíhá v jedné třídě. Pouze hudební, tělesná a výtvarná výchova se jako speciální předměty vyučují jinde. Všechny předměty kromě speciálních vyučuje jeden učitel. Děti jsou v první třídě hodnocené pomocí různých tiskátek, pedagog známky nepoužívá. S ohledem na hygienické normy trvá výuka na základní škole v 1. ročníku 35 minut, ve 2.–4. ročníku 40 minut. Studijní týden ve všeobecných školách trvá 5 dní, zatímco ve specializovaných školách, kde se mladší žáci učí cizí jazyky, může studijní týden trvat 6 dní (Kodeksy.com.ua, 2019). Počet vyučovacích hodin ojedinele přesahuje číslo 5. Úkolem učitelů je poskytnout dětem základní znalosti, které jsou nezbytné pro každodenní život.

Ve 4. ročníku probíhají na základní škole státní závěrečné zkoušky (*deržavna pidsumkova atestacija*), jež jsou nejčastěji z ukrajinštiny, čtení a matematiky. Obsah, postup a načasování každoročně určuje a schvaluje Ministerstvo školství a vědy Ukrajiny (Volkova, 2012).

2.3.2 Nižší sekundární vzdělávání – ISCED 2

Nižší sekundární vzdělávání trvá 5 let a jedná se o výuku od 5. do 9. ročníku, spolu s primárním vzděláváním poskytuje základní vzdělávání, které je povinné na území Ukrajiny. Primární a nižší sekundární vzdělávání nejčastěji probíhá ve stejné škole, proto se primární škole říká 1. stupeň a nižší sekundární 2. stupeň základní školy. Podmínky studia na druhém stupni se zpravidla liší od prvního: zavádějí se nové předměty, mění se pedagogické kolektivy, mění se délka vyučovacích hodin a způsob vyučování (Sbruieva, 1999). Pro ukončení tohoto studia musí děti složit povinné zkoušky (*deržavna pidsumkova atestacija*) z 5 předmětů: ukrajinština,

matematika, biologie, zeměpis a cizí jazyk (nebo jiný humanitní předmět, který si vybrala vzdělávací instituce za profilový předmět své školy, s výjimkou ukrajinské literatury). Na základě těchto zkoušek žáci, kteří dokončili nižší sekundární vzdělávání, (*bazovu zagalnu serednju osvitu*) obdrží vysvědčení o absolvování neúplného středního vzdělávání (*svidoctvo pro bazovu zagalnu serednju osvitu*) a dodatek, v němž jsou napsané známky. Za vynikající studijní úspěch získávají absolventi vysvědčení o absolvování neúplného středního vzdělání s vyznamenáním. Vysvědčení o absolvování neúplného středního vzdělávání umožňuje přejít na další stupeň a pokračovat studiem buď na dvouleté škole, odborné a technické vzdělávací instituci nebo na profesionální předvysokoškolské instituci a získat zde vyšší sekundární vzdělání (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021).

2.4 Základní typy škol na Ukrajině a vzdělávací instituce pro získání vyššího sekundárního vzdělávání

Na rozdíl od České republiky mají ukrajinští žáci několik možností k dosažení vyššího sekundárního vzdělání, což ovlivní délku jejich celkového studia (od 2 do 4 let) a zároveň jejich znalosti, zkušenosti a dovednosti (viz Tabulka 2).

Tabulka 2: Vzdělávací instituce, které poskytují vyšší sekundární vzdělání

Vzdělávací instituce, které poskytují vyšší sekundární vzdělání po dokončení devítileté povinné školní docházky			
	Název instituce	Druhy institucí	Délka studia
1	Dvouleté vzdělávací instituce		2
		1.1 Všeobecně vzdělávací škola	
		1.2 Obecná specializovaná škola	
		1.3 Specializovaná škola – internát se sportovním zaměřením	
		1.4 Specializovaná škola s uměleckým zaměřením	
		1.5 Specializovaná vojenská škola	
		1.6 Specializovaná škola s vědeckým zaměřením	
		1.7 Gymnázium	
		1.8 Lyceum	
		1.9 Kolegium	
		1.10 Večerní škola	

		1.11 Speciální škola	
2	Odborné a technické vzdělávací instituce		2–4
		2.1 Učiliště	
		2.2 Vyšší učiliště	
		2.3 Profesionální lyceum	
		2.4 Technikům	
3	Profesionální předvysokoškolské vzdělávací instituce		2–4
		3.1 Koledž	

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů (Ministerstvo osvěty i nauky Ukrajiny, 2021)

Většina žáků pokračuje studiem ve všeobecném vzdělávání (*povna zagalna serednja osvita*), délka tohoto studia je 2 roky. Jedná se o 10. a 11. ročník, takzvanou *starší školu*. Níže popsané školy patří k vyššímu sekundárnímu vzdělávání a patří k nejrozšířenějším způsobům získávání vyššího sekundárního vzdělání na území Ukrajiny (Ministerstvo osvěty i nauky Ukrajiny, 2021).

Přibližně 60 procent žáků pokračuje studiem na dvouletých školách. Po ukončení jedné z těchto škol dostávají žáci možnost pokračovat studiem na vysokých nebo odborných a technických školách (Viz podkapitola 2.5) (Ministerstvo osvěty i nauky Ukrajiny, 2021).

1. Existuje několik druhů dvouletých vzdělávacích institucí:

- 1.1. **Všeobecně vzdělávací škola** – jedná se o obyčejnou školu ISCED 1–3, škola bez rozšířené výuky vybraných předmětů. Některé všeobecné vzdělávací školy poskytují možnost výběru profilových předmětů v 10. a 11. třídě pro přípravu žáků na vstup na VŠ.
- 1.2. **Obecná specializovaná škola** (ISCED 1–3) – liší se od všeobecné vzdělávací školy tím, že tady probíhá rozšířená výuka vybraných předmětů (jazyků, matematiky, fyziky, informatiky aj.). Nejčastější typ je škola jazyková, může být součástí všeobecné vzdělávací školy, kde mají specializované třídy pro nadané žáky. Zápis žáků do těchto tříd nebo takového typu škol se provádí na základě přijímacích zkoušek. Počet žáků ve třídě by neměl překročit 25 osob (ippo.if.ua, 2021).
- 1.3. **Specializovaná škola** – internát se sportovním zaměřením (ISCED 2–3) – samostatná vzdělávací instituce určená pro nadané sportovce, děti nastupují do této školy od 5. nebo 7. ročníku v závislosti na vybraný sport. Pro vstup do této školy musí žáci projít přijímacími zkouškami (sportovní normativy), nebo musí být do ní

zařazení na základě požadavků hlavních trenérů nějakého druhu sportu. Pro sportovce jsou připraveny speciální tréninkové programy a jim je přizpůsobena výuka na této škole pro jednotlivé sportovce. Můžou mít jak skupinovou, tak i individuální výuku. Nejčastěji výuka na těchto školách probíhá po obědě, protože ráno od 5 h nebo 6 h do 10 h mají děti trénink, následuje výuka ve škole a večerní trénink od 16 h do 20 h. Sportovci těchto škol věnují 8–10 hodin denně vybranému sportu a zbytek času výuce. Děti, které nastoupily do této školy, jsou ubytovány na kolejích a můžou navštěvovat rodinu jednou týdně o víkendu. V jednom pokoji obvykle bydlí 2–4 žáci. Intenzivní tréninky a soutěže mohou vážně narušit akademické schopnosti žáka a vzhledem k tomu je každému žákovi přidělen kurátor, který dohlíží na jeho školní docházku a výkon ve škole, úzce komunikuje s rodinou, učiteli a trenéry mladého sportovce. S dětmi pracují nejen kurátor, ale i trenéři, učitelé, lékaři a psychologové, organizují jejich rekreace a sledují jejich psychické a fyzické zdraví, dětem je zajištěna plná zdravotní péče a výživa, kterou mladí sportovci potřebují. Internáty jsou také příležitostí pro nadané děti z malých měst a vesnic, kde neexistují sportovní kroužky a kde se rodiče nemůžou přestěhovat do velkého města. V takových školách je obrovská sportovní konkurence. Tyto vzdělávací instituce jsou přínosem pro sport. Když někteří sportovci teprve začínají s kariérou, existují již ti, kteří jsou připraveni je nahradit (Rebenok v sporte, c2016–2021).

1.4. **Specializovaná škola s uměleckým zaměřením** – existují dva typy těchto škol ISCED

1–3 (specializovaná škola) a ISCED 2–3 (specializovaná škola – internát). Školy jsou zaměřené na výuku v uměleckých oborech: taneční, výtvarné umění, hudební a dramaticko-literární. Škola – internát funguje na stejném principu jako škola – internát se sportovním zaměřením a věnuje mnohem více pozornosti profilovým předmětům než všeobecným. Hlavním cílem je příprava mladých profesionálů na pracovní činnost a také na studium na uměleckých školách i konzervatořích. Když porovnáme tyto dvě školy, škola s klasifikací ISCED 1–3 nabízí žákům profilové vzdělávání, ale méně obsáhlé než internátní, žáci mají menší oborové znalosti, ale lepší znalosti ze všeobecných předmětů. Pro přijetí na oba typy škol musí žáci složit přijímací zkoušky (Ministerstvo osvěty i nauky Ukrajiny, 2021).

1.5. **Specializovaná škola s vědeckým zaměřením** (ISCED 1–3). Vědecké školy provádí vzdělávací aktivity zaměřené na přípravu žáků k vědecké a technické

činnosti. Nejčastěji je součástí vysoké školy, na niž chtějí žáci pokračovat v terciárním vzdělávání (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021).

- 1.6. **Specializovaná vojenská škola** (*vojenský lyceum*) – vzdělávací instituce specializovaného vzdělávání 2.–3. stupně nebo 3. stupně vojenského profilu pro děti od 13 let. Vojenská škola je určena pro žáky, kteří by chtěli spojit svůj život s povoláním důstojníka. Škola poskytuje základní znalosti a dovednosti nezbytné pro vstup na vojenskou vysokou školu.
- 1.7. **Gymnázium** (ISCED 2–3) – škola s rozšířenou výukou základních předmětů. Výuka začíná buď od 5. třídy, nebo od 10. třídy. Jedná se o školu s mnohem náročnějším školním programem ve srovnání se všeobecnou vzdělávací školou. Aby se žák na tento typ školy dostal, musí splnit stanovené požadavky a složit přijímací zkoušky. Hlavním úkolem je komplexní rozvoj osobnosti a pomoc při volbě budoucího oboru. Žáci, kteří získávají svoje znalosti na těchto školách, mají mnohem lepší a širší znalosti a jsou mnohem lépe připraveni pro vysokoškolské studium. Na rozdíl od všeobecné školy musí přijímací zkoušky splnit nejen žáci, ale i nadaní učitelé, kteří chtějí pracovat na této škole (Zahalna pedahohika, 2016)
- 1.8. **Lyceum** (ISCED 3) – vzdělávací instituce, kam žáci přicházejí s jasným záměrem, protože hlavním úkolem lycea je připravit žáky na přijímací zkoušky na určitou vysokou školu, s níž má lyceum smlouvu. Docela často profesori, kteří pracují na VŠ, přednášejí i v lyceu. Během studia v 10. a 11. třídě žáci zvládnou kromě všeobecných předmětů probrat učební látku za 1. a 2. ročník vysoké školy (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021).
- 1.9. **Kolegium** (ISCED 2–3) – určeno pro nadané děti, rozšířená výuka filologie a filozofie nebo kultury a estetiky nebo jazyků. Kolegium je stejně jako lyceum součástí určité vysoké školy, ale může fungovat i samostatně.
- 1.10. **Večerní škola** (ISCED 2–3) – určena pro občany, kteří nemají možnost zúčastnit se denního studia. Všichni, kdo z nějakého důvodu nezískali střední vzdělání, mohou studovat ve večerní škole. Nejčastěji se jedná o lidi, kteří mají pouze ukončený 9. ročník, občas i méně. Zpravidla to jsou dospělí, kteří potřebují povýšení, ale pracovní povinnosti jim neumožňují studovat během dne. Večerní škola se pro ně stává skutečnou příležitostí ke zlepšení pracovních podmínek a kariérního růstu. Tyto školy navštěvují nejen dospělí, ale také mladší občané. V reálném životě jsou mnozí středoškoláci nuceni odejít z denní školy a hledat způsob, jak si vydělat. Večerní škola je šance získat vzdělání, bez něhož je těžké počítat s kariérním postupem. V případě, že chce nezletilé dítě studovat na takovém

druhu školy, musí dostat od rodičů nebo poručníka potvrzení o tom, že mu dovolují přestoupit z jiného typu školy na večerní. Takový typ školy si docela často zvolí děti, které nejsou z ekonomicky silných rodin a nemohou se socializovat v kolektivu. Dalšími návštěvníky těchto škol jsou sportovci, herci nebo děti, které se zabývají jinou činností kromě školy a nemají čas ji navštěvovat během dne. Každý občan má možnost získat úplné střední vzdělání v jakémkoli věku. Absolvent takové instituce pak může pokračovat ve studiu na vysoké škole. Hlavní odlišnost této školy od ostatních spočívá ve vyučovací době, jež začíná od 16–17 h a končí ve 20–21 h. Výuka se koná obvykle 3–4krát týdně a ve třídě jsou žáci různého věku (Schoolperspektiva, 2020).

1.11. **Speciální škola** – existuje několik typů: škola nebo internátní škola pro děti se zdravotním postižením a škola pro děti–sirotky – dětský domov.

1.11.1. Dětský domov (ISCED 1–3) je určen sirotkům, kteří potřebují státní pomoc.

Tato škola poskytuje sociální služby a plnohodnotnou státní pomoc, děti v dětských domovech jsou v plné péči státu. Vytvořená byla za účelem výchovy dětí, rozvoje jejich dovedností pro samostatný život a zjištění jejich tvůrčích schopností. V současné době žijí na Ukrajině přibližně 34 tisíce dětí, které jsou ubytované a dostávají vzdělání v dětských domovech.

1.11.2. Speciální škola s internátem pro děti se zdravotním postižením – jedná se o typ školy, kde se učí a bydlí děti se speciálními potřebami, jež potřebují speciální pomoc při vzdělávání z důvodu zdravotního stavu: žáci s vadami řeči, tělesnými vadami, sluchovými, zrakovými, mentálními a dalšími.

2. Další možností získání vyššího sekundárního a zároveň odborného vzdělávání je odborné a technické vzdělávání (*profesijna tehnična osvita*) – ISCED 2–4. Jedná se o typ školy, který je podobný českým středním odborným školám. Výuka na těchto školách trvá od 1 do 4 let a délka studia záleží na předchozím získaném vzdělání. Tyto odborné a technické vzdělávací instituce mají na výběr velké množství profesí a jsou rozdělené do různých kvalifikačních úrovní. Absolventům je udělen diplom, kde je uvedena úroveň jejich kvalifikace od 2. do 4. a vysvědčení o dokončení vyššího sekundárního vzdělávání v případě, pokud neměli dokončené vzdělání před vstupem na tuto vzdělávací instituci. Studenti těchto škol mají možnost pokračovat ve studiu na vysokých školách nebo profesionálních předvysokoškolských vzdělávacích institucích (blíže rozvedeno v kapitole 3) (Zahalna pedahohika, 2016).

3. Poslední možností získání vyššího sekundárního a zároveň odborného vzdělání představuje profesionální předvysokoškolské vzdělávání. Jedná se o školu na hranici

středoškolského a vysokoškolského vzdělávání, která se nazývá *koledž* a odpovídá standardní mezinárodní klasifikaci – ISCED 5. Po dokončení této školy získá absolvent titul profesního mladšího bakaláře (*fakovyj molodšij bakalvr*) a vysvědčení o dokončení vyššího sekundárního vzdělávání v případě, že neměl dokončené vyšší sekundární vzdělání před vstupem na tuto vzdělávací instituci. Tento typ školy je podobný českým vyšším odborným školám, ale po dokončení tohoto studia absolvent může pokračovat studiem ve stejném oboru na základě zvýhodněných podmínek. Podle výsledků přijímacích zkoušek může nastoupit buď do 2., nebo do 3. ročníku VŠ (bližší rozvedeno v kapitole 3.2). Dokud by absolvent měl zájem o pokračování ve studiu v jiném oboru, bude mít stejné podmínky jako absolventi dvouletých škol, takže bude nastupovat do 1. ročníku VŠ (Ministerstvo osvěty i nauky Ukrajiny, 2021).

Po devítiletém základním povinném vzdělávání následuje vyšší sekundární vzdělávání (*povna zagalna serednja osvita*), které trvá dva roky, jedná se o 10. a 11. ročník, takzvanou *staršij školu*. Tato škola je nepovinná a je závěrečnou fází všeobecného středního vzdělávání. Jedná se o nejčastější způsob získání vyššího sekundárního vzdělání pro ukrajinské žáky, přibližně 60 procent žáků volí tento způsob vzdělání (Ministerstvo osvěty i nauky Ukrajiny, 2021).

Standardní věk pro žáky při vstupu do dvouleté školy je 15 let. Po ukončení této školy mohou žáci pokračovat ve studiu na vysokých školách (ISCED 6) a na jiných vzdělávacích institucích nižší kvalifikace, jako jsou odborné a profesní školy (ISCED 2–4) a profesionální předvysokoškolské vzdělávací instituce (ISCED 5). Jak už bylo zmíněno výše, žáci mohou získat vyšší sekundární vzdělání na specializovaných školách, gymnáziích, lyceích a dalších vzdělávacích zařízeních III. stupně (Tabulka 3: Vzdělávací instituce, které poskytují vyšší sekundární vzdělání). Vyšší sekundární vzdělávání mohou poskytovat i instituce odborného a technického vzdělávání a profesionální předvysokoškolské vzdělávací instituce (Obrázek č. 3: Vzdělávací instituce, které poskytují vyšší sekundární vzdělání po dosažení nižšího sekundárního vzdělání).

Do roku 2020 museli žáci pro ukončení tohoto studia složit povinné státní závěrečné zkoušky, které se nazývají DPA (*deržavna pidsumkova atestacija*). V současné době mají žáci na výběr dva typy zkoušek, které jim umožní dokončit vyšší sekundární vzdělávání:

1. DPA (*deržavna pidsumkova atestacija*) – písemná zkouška ve formě testu, probíhá ve stejné škole, kde studuje žák, a je hodnocená učiteli dané školy.
2. ZNO (nezávislé hodnocení) – písemná zkouška ve formě testu, nikdy neprobíhá ve stejné škole, kde studuje žák, a je hodnocena jinými vyučujícími. Je považována za těžší než DPA.

Žáci musí složit 3 povinné zkoušky: ukrajinský jazyk, matematika a volitelný předmět: biologie, zeměpis, fyzika, chemie, angličtina, španělština, němčina, francouzština nebo dějiny Ukrajiny. Získané známky se započítávají do průměrné známky vyššího sekundárního vzdělávání a ovlivňují vstup na VŠ. Po úspěšném složení zkoušek dostává žák vysvědčení o dosažení vyššího sekundárního vzdělání (*atestat pro povnu zagalnu serednju osvitu*) a *dodatok do atestatu*, v němž jsou napsané známky (Ukrainskyi tsentr otsiniuvannia yakosti osvity, 2021).

2.5 Školní hodnocení v primárních, nižších sekundárních a vyšších sekundárních školách

Od roku 2000 se na ukrajinských školách od 1. třídy používá ústní hodnocení, od 2. do 11. třídy dvanáctibodový systém hodnocení, přičemž 12 je nejlepší známka a 1 nejhorší (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021). V porovnání s českým hodnocením: 1 = 5, 3–2 = 4, 6–4 = 3, 9–7 = 2 a 12–10 = 1. Tento systém hodnocení kopíruje český systém známkování využívající znamének – a +.

Ve školském systému hodnocení existují 4 úrovně výsledků žáků:

1. úroveň – počáteční (1–3 body). Odpovědi studenta jsou útržkovité, charakterizované počátečními představami o předmětu studia.

2. úroveň – průměr (4–6 bodů). Žák je schopen vykonávat úkoly podle modelu, má základní znalosti a dovednosti.

3. úroveň – dostačující (7–9 bodů). Žák zná základní pojmy, jevy a vztahy mezi nimi, je schopný vysvětlit základní zákonitosti. Nabyté znalosti používá ve standardních situacích. Odpověď žáka je správná, logická a odůvodněná, i když jí chybí vlastní úsudek.

4. úroveň – vysoká (10–12 bodů). Žák má hluboké, rozsáhlé a systémové znalosti, je schopný je využívat při tvůrčích úkolech. Je schopný samostatně hodnotit různé situace, jevy a fakta, zformulovat a obhájit své stanovisko.

Na základě souhlasu se školským úřadem mohou vzdělávací instituce ve své praxi používat jiné systémy hodnocení. Hodnocení za semestr, rok a výsledky státních závěrečných zkoušek musí být však převedené do dvanáctibodového systému (Enic Ukraine, 2020).

Tabulka 3: Komparace známkového systému v ČR a na Ukrajině

UKR	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
ČR	+1	1	–1	+2	2	–2	+3	3	–3	4	4	5

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů (Enic Ukraine, 2020)

2.6 Povinné státní závěrečné zkoušky pro dosažení primárního, nižšího a vyššího sekundárního vzdělávání a přijímací zkoušky na VŠ

Pro dosažení primárního, nižšího a vyššího sekundárního vzdělávání musí žáci složit povinné státní závěrečné zkoušky, které se nazývají na Ukrajině DPA (*deržavna pidsumkova atestacija*) a jsou nedílnou součástí ukrajinského vzdělávání (Obrázek č. 8.). Veškeré zkoušky kromě cizího jazyka, které obsahují ústní část, probíhají písemně ve formě testu. Zkoušky se konají na konci školního roku, který na Ukrajině trvá 9 měsíců od 1. září do 31. května. DPA probíhá ve stejné škole, ve které žák studuje, a je hodnocené 12bodovým systémem školními učiteli (Ukrainskyi tsentr otsiniuvannia yakosti osvity, 2021).

První zkušenost děti dostávají ve věku 10 let po ukončení 4. ročníku. Tato zkouška probíhá ze tří předmětů: ukrajinštiny, čtení a matematiky. Zkoušky z ukrajinštiny a matematiky probíhají formou testu a jsou hodnocené třídní učitelkou. Zkouška ze čtení probíhá ústně a hodnocený je počet přečtených slov za minutu.

Po absolvování nižšího sekundárního studia musí děti udělat povinné DPA z 5 předmětů: ukrajinštiny, matematiky, biologie, zeměpisu a cizího jazyku (nebo jiného humanitního předmětu, který si vybrala vzdělávací instituce za profilový předmět své školy, s výjimkou ukrajinské literatury). Na základě těchto zkoušek žáci, které dokončili nižší sekundární vzdělávání, mohou pokračovat ve studiu ve vzdělávacích institucích, které poskytují odborné a technické vzdělávání nebo profesionální předvysokoškolské vzdělávání. Výsledky těchto zkoušek ovlivní vážený průměr v *svidoctve pro bazovu zagalnu serednju osvitu*. Některé vzdělávací instituce přijímají studenty na základě váženého průměru a jiné instituce vyžadují k váženému průměru ještě přijímací zkoušky (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021).

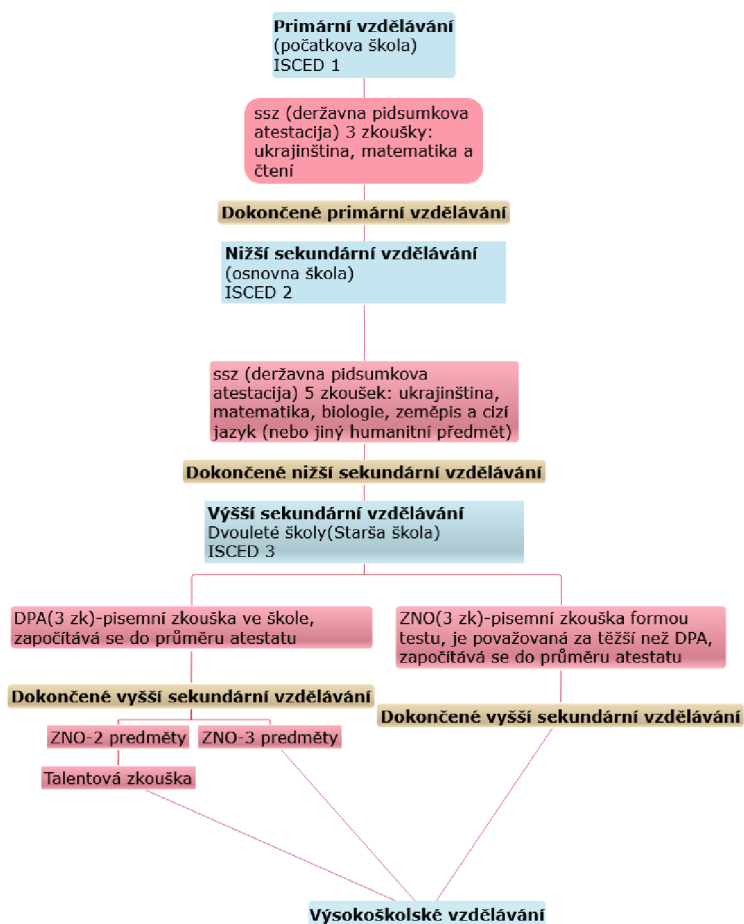
Pro dokončení vyššího sekundárního vzdělávání musí žáci složit zkoušku podobnou české maturitě, a to buď DPA, nebo ZNO. Rozdíl spočívá v tom, že DPA probíhá ve stejné škole, kde studuje žák, a je hodnocená školními učiteli. Tato zkouška je považována za jednodušší než ZNO. ZNO (nezávislé hodnocení) – písemná zkouška ve formě testu, nikdy neprobíhá ve stejné škole, kde studuje žák, je hodnocena jinými vyučujícími. Nezávislé testování zajišťuje Ukrajinské centrum hodnocení kvality vzdělávání ve spolupráci s místními vzdělávacími úřady a vzdělávacími institucemi. Žáci musí složit zkoušky z těchto předmětů: matematika, ukrajinština a jeden volitelný předmět. Do volitelných předmětů patří: chemie, fyzika, biologie, zeměpis, dějiny Ukrajiny, angličtina, španělština, němčina nebo francouzština. Výsledky těchto zkoušek se započítávají do váženého průměru vyššího sekundárního vzdělávání a ten je součástí přijímacích zkoušek na vysokou školu. Většina žáků si zvolí zkoušky DPA místo ZNO, neboť jsou pro ně jednodušší.

V roce 2021 došlo ke změně systému těchto zkoušek. Do tohoto roku všichni žáci pro dokončení vyššího sekundárního vzdělávání museli složit zkoušku DPA, nikoliv ZNO. Zkouška ZNO byla do roku 2021 považována pouze za přijímací zkoušky na vysokou školu a nemohla nahradit zkoušku DPA. Od tohoto roku už tuto zkoušku nahrazuje. Maximální počet předmětů, které si může vybrat žák pro ZNO, je pět (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021).

Přijímací řízení na vysokou školu v závislosti na zvoleném oboru probíhá dvěma způsoby:

1. Vážený průměr vyššího sekundárního vzdělávání + 3 zkoušky ZNO
2. Vážený průměr vyššího sekundárního vzdělávání + 2 zkoušky ZNO + talentová zkouška.

Povinnou přijímací zkouškou na všechny obory je ukrajinský jazyk a ukrajinská literatura, následující dvě zkoušky si žák musí zvolit podle požadavku vysoké školy a oboru, který plánuje absolvovat. Pro vstup na vysokou školu musí žák přinést výsledky ZNO a výsledky studia vyššího sekundárního vzdělávání, žádné poplatky za přihlášku na VŠ budoucí student neplatí. Maximální množství státních vysokých škol, na které žák může donést výsledky ZNO, je 5 (Universum, 2020).

Obrázek 6: Struktura zkoušek pro dosažení určité úrovně ISCED

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021)

2.7 Odborné a technické vzdělávání (profesijno-technična osvita) (ISCED 2–4)

Odborné a technické vzdělávání – systém vzdělávání kvalifikovaných pracovníků, veřejná instituce, kde studenti získávají vzdělání a mají možnost nabýt znalosti, dovednosti a schopnosti v určité profesi. Toto vzdělání je možné získat jak na základě nižšího sekundárního vzdělávání (po dokončení 9. ročníku), tak i na základě vyššího sekundárního vzdělávání (po dokončení 11. ročníku). Jedná se o vzdělávací instituci, kde žák může získat nejen profesi, ale i volitelně dokončit všeobecné střední vzdělání. Po dokončení 9. třídy si mohou studenti zvolit studium na této vzdělávací instituce buď s maturitou, nebo s výučním listem, zásadní rozdíl je pouze v délce studia. Ukrajínští studenti, kteří chtějí mít všeobecné střední vzdělání, musejí ho získat skládáním zkoušek (DPA) po uplynutí dvou let studia, tím dosáhnou vyššího sekundárního vzdělání a dále pokračují studiem pro získání profesních dovedností. Délka studia na odborných a technických školách, kde žák získává jak profesi, tak i všeobecné střední vzdělání, trvá od 3 do 4 let, záleží na zvoleném oboru. V případě, že žák neplánuje získávat všeobecné střední vzdělání a má zájem jen o profesní vzdělávání, jeho studium bude trvat maximálně 2 roky (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021).

Důležitou výhodou odborného vzdělávání je jeho flexibilita a rychlá reakce na požadavky trhu práce, v institucích můžou studovat nejen čerství absolventi nižšího a vyššího sekundárního vzdělávání, ale i dospělí, kteří chtějí zlepšit své dovednosti nebo změnit své povolání (rekvalifikace). Lidé, kteří nastoupili do takové vzdělávací instituce, jsou již považováni za studenty. Cizinci a osoby bez státní příslušnosti, kteří legálně pobývají na území Ukrajiny, mají právo na bezplatné odborné a technické vzdělávání. Ukrajinský systém odborného a technického vzdělávání vzdělává budoucí profesionální zaměstnance téměř 430 profesí: domácí průmysl, zemědělství, stavebnictví, obchod, veřejné stravování, doprava, veřejné služby, telekomunikace atd. (Informatsiine ahentstvo "LIHA:ZAKON", 2021).

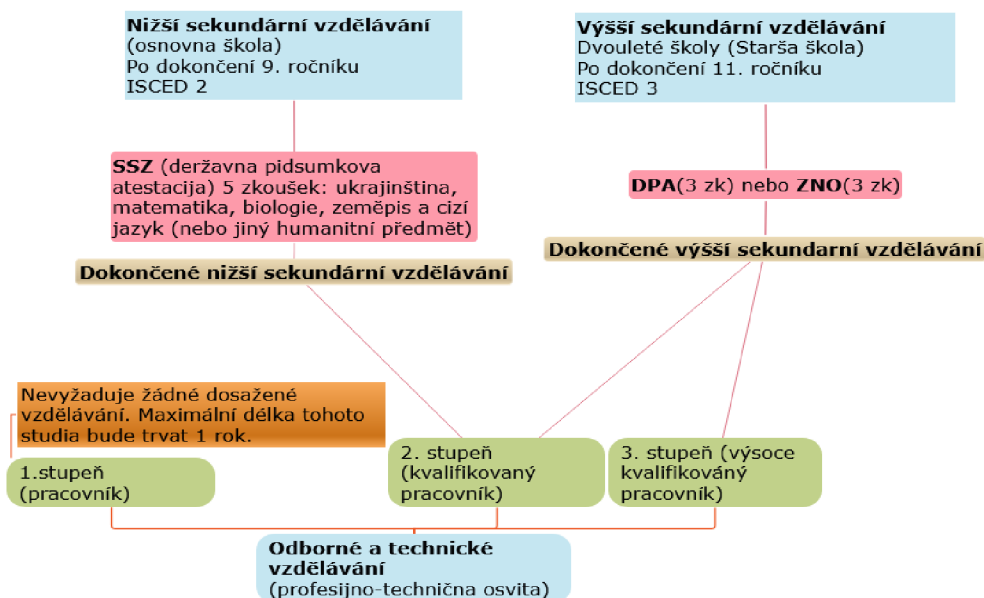
Cíle odborného a technického vzdělávání:

1. Umožnit práva občanů na povolání (odborné vzdělávání), rekvalifikace a certifikované školení.
2. Uspokojit potřeby státu kvalifikovanými a konkurenceschopnými pracovníky, tím zlepšit ekonomickou situaci na Ukrajině.
3. Poskytnout podporu zaměstnanosti. Jedná se o dosažení rovnováhy mezi poptávkou na trhu práce a nabídkou a také o minimalizaci negativních důsledků nezaměstnanosti

Tyto vzdělávací instituce jsou rozdělené do tří stupňů kvalifikace:

- 1. stupeň – počáteční – pracovník (ISCED 2) – jedná se o získání základních faktických znalostí úrovně odborného vzdělávání na 1. stupni a zahrnuje schopnost osoby vykonávat jednoduché úkoly v jasně definované oblasti práce. Pracuje pod dohledem, ale s určitou mírou samostatnosti. Nejčastěji je 1. stupeň určen pro lidi se speciálními potřebami;
- 2. stupeň – základní – kvalifikovaný pracovník (ISCED 3) – jedná se o kvalifikační úroveň odborného a technického vzdělávání, kde student získá schopnosti, znalosti faktů, procesů a obecných pojmů v oboru práce. Absolventi jsou schopni vykonávat úkoly střední složitosti podle určitých algoritmů, stanovených norem času a kvality. Na druhém stupni mohou studovat studenti, kteří mají dokončené nižší sekundární vzdělávání nebo vyšší sekundární vzdělávání;
- 3. stupeň – vyšší – vysoce kvalifikovaný pracovník (ISCED 4) – absolvent je schopen samostatně vykonávat složité specializované výrobní úkoly v určité oblasti odborné činnosti, zejména v nestandardních situacích. Na 3. stupni mohou studovat studenti, kteří mají již získané vyšší sekundární vzdělávání (dokončena 11letá škola) (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021).

Přijetí uchazečů na odbornou školu se provádí na základě pohovoru, přijímacích zkoušek nebo výsledků studia sekundárního vzdělávání nebo všeobecného středního vzdělávání. Každá vzdělávací instituce stanovuje svoje normy pro přijetí studenta na tuto školu.

Obrázek 7: Možnosti vstupu na odborné a technické vzdělávání

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021)

Po dokončení této školy mohou absolventi pokračovat ve studiu na VŠ nebo profesionálních předvysokoškolských vzdělávacích institucích. Podmínkou pro vstup na VŠ je získané všeobecné střední vzdělávání.

2.8 Profesionální předvysokoškolské vzdělávání (fachova peredvyšča osvita) (ISCED 5)

Škola na hranici středoškolského a vysokoškolského vzdělávání odpovídá standardní mezinárodní klasifikaci – ISCED 5. Studenti můžou nastoupit do této školy na základě: nižšího sekundárního vzdělávání, vyššího sekundárního vzdělávání nebo odborného a technického

1. Studenti, kteří získávají profesionální předvysokoškolské vzdělání na základě nižšího sekundárního vzdělávání (po dokončení 9. ročníku), jsou povinni současně absolvovat program všeobecného vyššího sekundárního vzdělávání. Délka jejich studia bude trvat 3–4 roky.
2. Studenti, kteří získávají profesionální předvysokoškolské vzdělání na základě vyššího sekundárního vzdělávání (po dokončení 11. ročníku), délka jejich studia bude trvat 1–2 roky.
3. Dokud má student již získané odborné a technické vzdělávání a vyšší sekundární vzdělávání a pokračuje studiem na profesionální předvysokoškolské vzdělávací instituci, délka jeho studia bude 1–2 roky. Toto vzdělávání můžeme přirovnat k postsekundárnímu vzdělávání.
4. Dokud má student již získané odborné a technické vzdělávání, ale nemá vyšší sekundární vzdělávání, délka jeho studia bude trvat 3–4 roky, protože tento student bude povinen současně absolvovat program všeobecného vyššího sekundárního vzdělávání.

Po dokončení této školy absolventi, kteří neměli vyšší sekundární vzdělávání, obdrží vysvědčení o získání všeobecného vyššího sekundárního vzdělávání. Každý student této školy také obdrží diplom mladšího specialisty. Absolventi mají možnost pokračovat ve studiu na vysokých školách se zkráceným programem. Délka jejich studia pro dosažení bakalářského titulu bude trvat 2 roky (Ministerstvo osvity i nauky Ukrajiny, 2021).

Vzhledem k tomu, že posledních několik let na Ukrajině probíhá vzdělávací reforma, bylo rozhodnuto odstranit profesionální předvysokoškolské vzdělávání a přirovnat ho k programu krátkého cyklu v terciárním vzdělávání. Předpokládá se, že během několika let bude tento program patřit k vysokoškolskému vzdělávání. Vzdělávací instituce, které nedostanou vysokoškolskou akreditaci, budou přirovnané k odbornému a technickému vzdělávání.

2.9 Terciární vzdělávání (ISCED 5-8)

Terciární stupeň zahrnuje vzdělávání realizované na vysokých školách s programem krátkého cyklu v terciárním vzdělávání s bakalářským, magisterským a doktorským studiem.

Vysokoškolské vzdělávání je uskutečňováno na vysokých školách a je tvořeno čtyřmi typy studijních programů:

- Programem krátkého cyklu v terciárním vzdělávání (ISCED 5) o délce 2 roky a je zakončen udělením titulu mladší bakalář.
- Bakalářský studijní program (ISCED 6), který trvá 3–4 roky a je zakončen udělením titulu Bc. (bakalář).
- Magisterský studijní program (ISCED 7), trvající 2 roky a zakončený udělením titulu Mgr. (magistr).
- Doktorský studijní program (ISCED 8) v délce 3–4 roky zakončený udělením titulu PhD.

3 Vzdělávací systém České republiky

System vzdělávání v České republice prošel po revoluci v roce 1989 řadou legislativních změn, změnou správy regionálního školství, nahrazením jednotných osnov volitelnými vzdělávacími programy, změnou způsobu financování nebo ztrátou monopolu státu na výukové materiály. Do vzdělávacího systému nově vstoupil sektor soukromých škol na všech úrovních, vysoké školství se stalo plně autonomním a došlo také k navýšení počtu osob se středoškolským vzděláním (Nešpor, 2006).

Základní strukturu vzdělávání tvoří tři pásma – primární, sekundární a terciární, přičemž existuje srovnávací klasifikační soustava ISCED charakterizující jednotlivé stupně (0–8), kdy každý z nich odpovídá přesně definované části vzdělávání (Národní ústav pro vzdělávání, 2015)

Podle Národního ústavu pro vzdělávání existují v českém vzdělávacím systému tyto stupně:

Tabulka 4: Stupně vzdělávacího systému v České republice

Stupeň	Označení	Typ vzdělávací instituce
ISCED 0	preprimární	mateřská škola
ISCED 1	primární	první stupeň základní školy
ISCED 2	nižší sekundární	druhý stupeň základní školy, gymnázia (nižší ročníky víceletého)
ISCED 3	vyšší sekundární	střední škola
ISCED 4	postsekundární	nástavbové studium střední školy
ISCED 5	terciární	konzervatoř, vyšší odborná škola
ISCED 6	terciární – bakalářský	vysoká škola
ISCED 7	terciární – magisterský	vysoká škola
ISCED 8	terciární – doktorský	vysoká škola

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů (Národního ústavu pro vzdělávání a (Bendl, 2015))

Vzdělávání od primárního do terciárního stupně spadá do resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (na rozdíl od péče o děti do tří let formou dětských skupin, které spadá do gesce Ministerstva práce a sociálních věcí) (Národní ústav pro vzdělávání, 2015).

3.1 Preprimární vzdělávání

Ačkoliv předškolní vzdělávání (v mateřských školách či přípravných třídách) neposkytuje stupeň vzdělávání, je důležitý zejména pro vytvoření předpokladů k vyrovnání vývoje dětí před nástupem na základní školu, které jsou nezbytné pro následné vzdělávání. Preprimární vzdělávání je určené zejména pro děti od dvou do šesti let a přednostně jsou přijímány děti poslední rok před zahájením povinné školní docházky. Děti od 5 do 6 let musí povinně absolvovat předškolní vzdělávání (Vališová et al. 2011).

Primární vzdělávání se zabývá především fyzickým, mentálním a sociálním rozvojem, přičemž tak vhodně doplňuje výchovu v rodině (Český statistický úřad, 2014)

3.2 Primární vzdělávání

Primární vzdělávání zahrnuje první stupeň základní školy. Primární vzdělávání by mělo klást důraz na individuální přístup, neboť zde dochází k přechodu dětí z předškolního vzdělávání. Primární vzdělávání je tvořeno prvním až pátým ročníkem a je přípravou pro vzdělávání na druhém stupni (tj. od šestého do devátého ročníku). Do prvního ročníku může být přijato dítě, které dovrší šesti let a je fyzicky i psychicky přiměřeně vyspělé. Pokud tomu tak není (zjistí se u zápisu), navštěvuje i nadále mateřskou školu nebo přípravnou třídu základní školy. Výuka ve třídě je obvykle zajištěna jedním učitelem v rámci všech předmětů. (Fasnerová, 2018), (Alavia.cz, 2016).

Cílem primárního vzdělávání je rozvoj a utváření klíčových kompetencí a poskytnutí všeobecného vzdělávání nezbytného pro praktické jednání (Veteška & Tureckiová, 2008).

3.3 Sekundární vzdělávání

Sekundární vzdělávání se dále člení na nižší a vyšší, které bude v následujícím textu charakterizováno.

3.3.1 Nižší sekundární vzdělávání

Do této úrovně patří nejen druhý stupeň základní školy, tj. 6.–9. ročník, ale také nižší ročníky víceletých gymnázií (u 6-a 8letých) a konzervatoří (Skalková, 2007; Vzdělávání, 2021).

Základní vzdělávání je tvořeno primárním a nižším sekundárním vzděláváním a je povinné na území ČR, délka tohoto studia trvá 9 let. Toto vzdělávání vede žáky k tomu, aby si osvojili potřebné strategie učení a byli motivováni k celoživotnímu vzdělávání, přičemž by se tak měli naučit (Česká republika: Primární a nižší sekundární vzdělávání (National Policies Platform, 2021d)

- tvořivé myšlení,
- přiměřené řešení problémů,
- účinnou komunikaci a spolupráci,
- ochranu psychického a fyzického zdraví,
- vytváření životních hodnot,
- ohleduplnosti, tolerance k ostatním lidem nebo jiným kulturám,
- reálně uplatňovat osvojené dovednosti a vědomosti,
- poznávat své schopnosti.

3.3.2 Vyšší sekundární vzdělávání

Do vyššího sekundárního vzdělávání patří vzdělávání na středních školách, které rozvíjí vědomosti, dovednosti a kompetence nezbytné pro soukromý, občanský a pracovní život a studenti jsou zde připravováni jednak pro výkon povolání a jednak pro potenciální budoucí vzdělávání na vyšších odborných školách nebo vysokých školách. Středoškolské vzdělání má buď všeobecný, nebo odborný charakter (MŠMT, 2021).

Od roku 2017 je ve školském zákoně zakotvena povinnost středních škol vyvíjet úsilí při spolupráci se zaměstnavateli v daném regionu (Český statistický úřad, 2021).

Středoškolské vzdělávání nabízí řadu variant, k nimž podle Vališové a kol. (2011), (Atlas školství, 2020) patří:

- Gymnázium – všeobecné vzdělávání poskytující přípravu na budoucí vysokoškolské vzdělávání, přičemž všeobecné vzdělávací předměty tvoří skoro 95 % výuky, je tak zcela bez odborného zaměření. Po čtyřech letech (určeno pro žáky devátých ročníků základních škol), šesti letech (určeno pro žáky sedmých ročníků základních škol) nebo osmi letech (určeno pro žáky pátých ročníků základních škol) je studium zakončeno maturitou.
- Střední odborné školy – příprava na výkon odborných činností (pedagogické, ekonomické, zdravotní, technické, správní, sociální, právní apod.), přičemž podíl všeobecně vzdělávacích předmětů představuje alespoň 45 %. Po čtyřech letech je studium zakončeno maturitou.
- Střední odborné učiliště – příprava na výkon dělnických činností, podíl všeobecně vzdělávacích předmětů je stanoven podle typu studia (obvykle ale minimálně 30 %). Součástí výuky je odborný výcvik probíhající na školních pracovištích nebo ve smluvních podnicích a firmách. Po dvou nebo třech letech je studium zakončeno závěrečnou zkouškou, po čtyřech letech pak maturitou.

Duková *et al.* (2013) zmiňuje navíc:

- Speciální školu – pro děti s různými handicap, která nabízí vzdělávání již od primárního stupně.

Ke vzdělávání na středních školách je možné přijmout jen ty uchazeče, kteří splnili povinnou školní docházku, případně úspěšně ukončili základní vzdělání před splněním povinné školní docházky, a zároveň v rámci přijímacího řízení splnili podmínky k přijetí ke studiu, které se prokazují potřebnými vědomostmi, schopnostmi nebo zdravotní způsobilostí. U víceletých gymnázií platí podobná pravidla s tím, že do prvního ročníku šestiletého nebo osmiletého gymnázia lze přijmout uchazeče, kteří ukončí sedmý nebo pátý ročník základní školy. Přijímací řízení začíná podáním přihlášky ke studiu a následně končí rozhodnutím o přijetí (nebo nepřijetí) uchazeče (MŠMT, 2021).

Na středních školách existuje jak průběžné, tak závěrečné hodnocení žáků prostřednictvím vysvědčení. Nejsou zavedeny ročníkové zkoušky, hodnocení je tak stejné jako v rámci primárního nebo nižšího sekundárního vzdělávání. Výsledné hodnocení tak probíhá na konci každého pololetí buď klasifikací od 1 do 5 (stupeň 1 – výborný, stupeň 2 – chvalitebný, stupeň 3 – dobrý, stupeň 4 – dostatečný, stupeň 5 – nedostatečný), slovně, případně kombinací (National Policies Platform, 2021c).

V rámci své činnosti se vzdělávací instituce zaměřené na poskytování vyššího sekundárního vzdělávání řídí těmito právními předpisy (Gov.cz, 2020).

- nařízení vlády č. 211/2020, o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání,
- vyhláška č. 353/2016 Sb., o přijímacím řízení ke střednímu vzdělávání,
- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tj. školský zákon).

3.3.2.1 Střední vzdělání s maturitní zkouškou

Střední vzdělání s maturitou připravuje zájemce na výkon ekonomických, technických nebo jiných funkcí. Studium trvá čtyři roky a je ukončené maturitou, přičemž absolventi mohou pokračovat ve studiu na vyšších odborných školách nebo vysokých školách (Možnosti vzdělávání na středních školách a konzervatořích, 2020).

3.3.2.2 Střední vzdělání s výučním listem

V rámci středního vzdělávání s výučním listem rozlišujeme (Možnosti vzdělávání na středních školách a konzervatořích, 2020):

- Nižší střední odborné vzdělání, kdy jde především o přípravu prostřednictvím praktické výuky k vykonávání dělnických povolání (jednodušších), a tedy jsou zde i nižší nároky na teoretickou část výuky. Délka studia činí 2–3 roky a absolventi získávají výuční list.
- Střední odborné vzdělání s výučním listem zahrnuje teoretickou i praktickou výuku především řemeslných činností, kdy odborná výuka probíhá ve školních zařízeních nebo smluvních firmách. Délka studia činí tři roky a je ukončené závěrečnou zkouškou a získáním výučního listu,
- Studium (zkrácené) pro získání středního vzdělání s výučním listem, které absolventům s maturitní zkouškou nebo výučním listem umožňuje ve zkrácené době (obvykle 1–1,5 roku) získat výuční list v jiném oboru.

3.3.2.3 Střední vzdělání se závěrečnou zkouškou

Střední vzdělání se závěrečnou zkouškou má profesní charakter a připravuje žáky na nižší dělnická povolání, tudíž zahrnuje odborný výcvik (praktickou výuku) (Možnosti vzdělávání na středních školách a konzervatořích, 2020).

Střední vzdělávání ukončené závěrečnou zkouškou je obvykle dvouleté, přičemž sem patří také jedno- až dvouleté vzdělávání v oboru rodinné školy (příprava je zaměřená výhradně na poskytování základních životních dovedností, tudíž není profesní) určené pro žáky s kombinovanými nebo těžšími formami zdravotního handicapu. Absolvent nezískává výuční list, ale vysvědčení (MŠMT, 2021)

3.3.2.4 Konzervatoře

Cílem konzervatoří je připravovat talentované žáky na výkon uměleckého povolání, a to především dramatické umění, hudbu nebo zpěv. Studium může být čtyřleté (ukončuje se maturitní zkouškou), šestileté (ukončuje se absolutoriem a veřejným vystoupením) nebo osmileté, které je určené výhradně pro obor tanec (je určený žákům pátých ročníků základních škol) (Možnosti vzdělávání na středních školách a konzervatořích, 2020).

V rámci konzervatoří je možné studovat některý z níže uvedených oborů (STREDNISKOLY.CZ, 2021):

- hudba,
- hudební a dramatické umění,
- současný tanec,
- tanec,
- zpěv.

Tabulka 5: Porovnání jednotlivých typů vyššího sekundárního vzdělávání

Typ střední školy	Délka studia	Výuka	Ukončení
SŠ s maturitou (odborná SŠ)	4 roky	min. 45 % všeobecná výuka	maturitní zkouška
SŠ s maturitou (gymnázium)	4/6/8 let	téměř výhradně všeobecná	maturitní zkouška
SŠ s výučním listem	2–3 roky	min. 30 % všeobecná výuka	výuční list
SŠ bez mat./VL	2 roky	min. 30 % všeobecná výuka	vysvědčení
Praktická škola	1–2 roky	neprofesní	vysvědčení
Konzervatoře	4/6/8 let	umělecká	maturitní zkouška/ absolutorium

Zdroj: Vlastní zpracování

3.4 Postsekundární vzdělávání

Postsekundární (neterciární) vzdělávání má pro studenty rekvalifikační nebo doplňující charakter, přičemž je určeno pro zájemce, kteří mají ukončené studium na úrovni ISCED 3, tedy vyšší sekundární vzdělání. Mezi postsekundární vzdělávání je možné zařadit například (Dvořáčková & Trčková & Hochmanová, 2021):

- nástavbové studium, které je určené pro zájemce s absolvovaným tříletým oborem zakončeným výučním listem, přičemž tímto doplněním studia si chtějí doplnit maturitu,
- pomaturitní studium v rámci jazykových škol, které mají akreditaci od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

3.5 Terciární vzdělávání

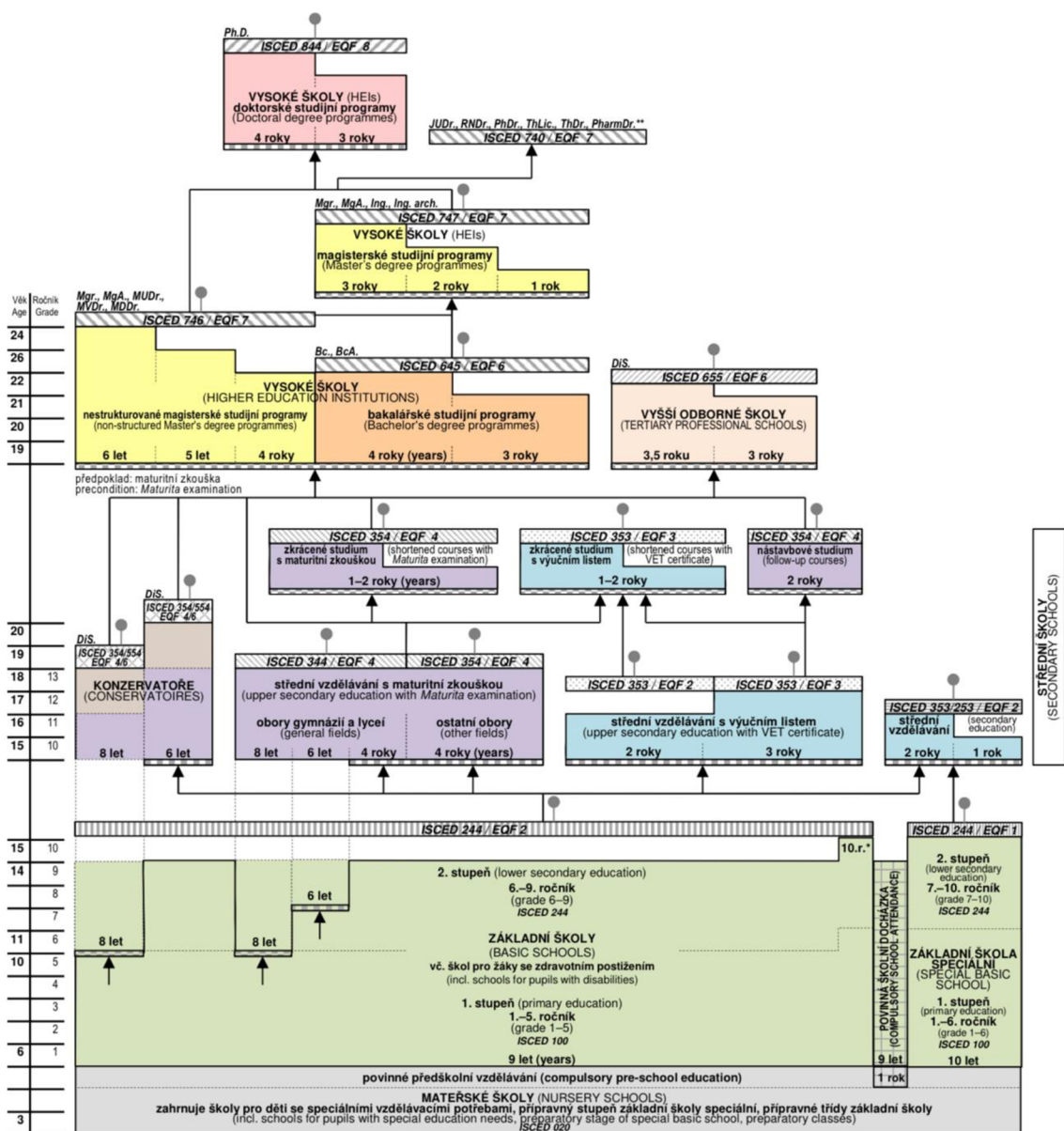
Terciární stupeň zahrnuje vzdělávání realizované na vyšších odborných školách a vysokých školách s bakalářským, magisterským a doktorským studiem.

Vyšší odborné školy se zaměřují na poskytování odborné kvalifikace v mnoha oborech (zdravotnictví, pedagogika, cestovní ruch, elektronika apod.), které často navazují na studium na střední odborné škole. Vyšší odborné vzdělání mohou poskytovat také konzervatoře. Délka studia trvá obvykle 3 roky, je ukončeno absolutoriem a udělením titulu DiS. (diplomovaný specialista). (Dvořáčková & Trčková & Hochmanová, 2021).

Vysokoškolské vzdělávání je uskutečňováno na vysokých školách jako nejvyšším článku vzdělávacího systému. Vzdělávání na vysokých školách je tvořeno třemi typy studijních programů (National Policies Platform, 2021e):

- Bakalářský studijní program, který trvá 3–4 roky a je zakončen udělením titulu Bc. (bakalář).
- Magisterský studijní program trvající 1–3 roky (v rámci programů navazujících na bakalářský program), nebo 4–6 let (u programu nenavazujícího na bakalářský program) zakončený udělením titulu Mgr. (magistr) nebo Ing. (inženýr).
- Doktorský studijní program v délce 3–4 roky zakončený udělením titulu PhD.

Schéma vzdělávacího systému České republiky ve školním / akademickém roce 2018/2019
Diagram of the education system of the Czech Republic 2018/2019

Legenda (Explanatory notes):

	státní doktorská zkouška (doctoral state examination)		základní vzdělání (basic education)
	státní závěrečná zkouška (final state examination), státní rigorózní zkouška (advanced study examination)**		základy vzdělání (basics of education)
	absolutorium (graduate examination)		povinná školní docházka (compulsory school attendance)
	maturitní zkouška (Matura examination)		povinné předškolní vzdělávání (compulsory pre-school education)
	absolutorium a/nebo maturitní zkouška (graduate examination and/or Matura examination)***		přijímací řízení (admission procedure)
	závěrečná zkouška v oborech středního vzdělání s výučním listem (VET final examination in the fields of upper secondary education with VET certificate)		možnost dalšího vzdělávacího dráhy (possible progression routes)
	závěrečná zkouška (VET final examination)		pracovní trh (labour market)

* Základní vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením ve třídách nebo školách s upraveným vzdělávacím programem může trvat 10 ročníků.
(Basic education for pupils with disabilities in classes and schools with modified educational programme can last 10 years.)

** Existují dva typy státní rigorózní zkoušky: a) zkouška v medicínských oborech, b) zkouška, kterou lze složit bez dalšího studia po získání titulu magister (Mgr.).
(Two types of the advanced study examination exist: a) examination in medical fields, b) advanced study examination (without further study) after being awarded the Master's degree (magistr – Mgr.).)

*** Žáci konzervatoří mohou vykonat maturitní zkoušku nejdříve po čtvrtém ročníku, v osmiročním oboru tanec po osmém ročníku.
(Pupils of conservatories can sit for a Matura examination, but no sooner than after grade 4, in the eight-year field of dance after grade 8.)

Kódy ISCED odpovídají zařazení vzdělávacích programů, kódy EQF dosažené kvalifikaci. (ISCED codes relate to educational programmes, EQF codes to qualification attainment.)

Obrázek 8: Schéma vzdělávacího systému České republiky

Zdroj: (Erasmus+, 2021)

4 Shrnutí rozdílů ve školských systémech České republiky a Ukrajiny

Na první pohled se může zdát, že český vzdělávací systém je srozumitelnější a přehlednější než ukrajinský, ale ve své podstatě jsou si podobné. Zásadní rozdíl je ve středoškolském vzdělávání. Když porovnáme základní a vysokoškolské vzdělávání, jsou téměř stejná. V současné době se ukrajinský školský systém snaží co nejvíce přiblížit k evropskému pomocí reforem, zatímco český školský systém je poslední desetiletí ustálený a nepřináší žádné zásadní změny.

Viz tabulka č. 9, která ukazuje zásadní odlišnosti.

Tabulka 6: Základní rozdíly v ukrajinské a české školské soustavě

Základní rozdíly v ukrajinské a české školské soustavě		
Porovnání	Ukrajinský systém	Český systém
Preprimární vzdělávání		
Preprimární vzdělávání navštěvují děti od 3 do 6 let.		
	Rodiče mohou poskytnout předškolní vzdělávání sami v rodině.	Od 5 do 6 let povinné předškolní vzdělávání.
Primární vzdělávání		
Délka studia	4 roky	5 let
Zkoušky	Povinné státní závěrečné zkoušky z 3 předmětů: ukrajinština, matematika, čtení	Zkoušky nejsou
Hodnocení	Systém dvanácti známek 12 – výborný, 1 – nedostatečný	Systém pěti známek 1 – výborný, 5 – nedostatečný
Po dokončení primárního vzdělávání mohou děti jak pokračovat ve všeobecném studiu, nebo nastoupit na konzervatoř, gymnázium nebo lyceum.		
Gymnázia		
Gymnázia v ČR a na Ukrajině jsou podobná a připravují žáky k následujícímu studiu na VŠ. Čeští žáci mohou pokračovat ve studiu po dokončení 5., 7. a 9. třídy, kdežto ukrajinští mohou rovnou nastoupit do 1. třídy gymnázia, nebo po dokončení 4. a 9. třídy.		
Délka studia	11, 7 nebo 2 roky	8, 6 nebo 4 roky

Lycea		
Ukrajínští žáci mohou nastoupit pouze po dokončení 9. třídy, v ČR je nástup stejný jako na gymnázia.		
Délka studia	2 roky	8, 6 nebo 4 roky
Konzervatoř		
Pojem konzervatoř se na Ukrajině používá pro označení hudebních VŠ. Českou konzervatoř můžeme porovnat s ukrajinskou specializovanou školou s uměleckým zaměřením. Tato ukrajinská škola nemůže poskytovat titul DiS. Jedná se spíše o všeobecné střední vzdělávání s rozšířenou výtvarnou výukou. Čeští žáci tu můžou pokračovat studiem po dokončení 5. nebo 9. třídy, kdežto ukrajínští mohou rovnou nastoupit do 1. třídy anebo po dokončení 4. a 9. třídy.		
Délka studia	11 let, 9 let nebo 2 roky	8 nebo 6 let
Titul	Žádný	DiS.
Nižší sekundární vzdělávání		
Délka studia	5 let	4 roky
Hodnocení	Systém dvanácti známek 12 – výborný, 1 – nedostatečný	Systém pěti známek 1 – výborný, 5 – nedostatečný
Zkoušky	Povinné státní závěrečné zkoušky z 5 předmětů: ukrajinština, matematika, biologie, zeměpis a cizí jazyk.	Nejsou zkoušky
Povinná školní docházka 9 let jak na Ukrajině, tak i v ČR		
Možnosti studia po dokončení nižšího sekundárního vzdělávání (9. třídy)		
Ukrajina	Česká republika	
<p>1. Studium s maturitní zkouškou</p> <ul style="list-style-type: none"> • dvouleté školy (<i>starší škola</i>) • odborné a technické vzdělávací instituce • profesionální předvysokoškolské vzdělávání <p>2. Studium s výučním listem</p>	<p>1. Studium s maturitní zkouškou</p> <ul style="list-style-type: none"> • obory gymnázia a lyceí • střední odborné školy <p>2. Studium s výučním listem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Střední odborná učiliště <p>3. Studium se závěrečnou zkouškou</p> <p>4. Konzervatoř (DiS.)</p>	

<ul style="list-style-type: none"> • odborné a technické vzdělávací instituce <p>3. Studium se závěrečnou zkouškou</p>	
<p>Odborné a technické vzdělávací instituce a profesionální předvysokoškolské vzdělávací instituce na Ukrajině (ISCED 5) nejsou považované za vyšší sekundární vzdělávání, i když toto vzdělání mohou poskytovat. Jedná se o samostatné kvalifikační úrovně, které nespádají do vyššího sekundárního vzdělávání, zatímco české odborné školy a učiliště patří k vyššímu sekundárnímu vzdělávání. Vzhledem k tomu, že tyto vzdělávací instituce jsou hodně podobné českému studiu s maturitní zkouškou a s výučním listem, bylo rozhodnuto komparovat ho jako vyšší sekundární vzdělávání.</p> <p>Jenom dvouleté školy na Ukrajině jsou považované za vyšší sekundární vzdělávání a mají kvalifikační úroveň ISCED 3.</p>	
<p>1. Děti, které studují odborné a technické vzdělávací instituce a profesionální předvysokoškolské vzdělávací instituce nabývají statusu student a dostávají studentský průkaz.</p> <p>Na konci LS a ZS studenti mají zkouškové období, které se neliší od českého vysokoškolského.</p> <p>2. Děti, které pokračují studiem na dvouletých školách (10. a 11. třída), jsou považované za žáky a píšou testy stejně jako čeští středoškoláci v průběhu pololetí.</p>	<p>Děti jsou považované za žáky. Zkouškové období není, žáci píšou testy v průběhu pololetí.</p>
<p>1. Starší škola (dvouleté školy, 10. a 11. ročník). Tyto školy poskytují vyšší sekundární vzdělávání a možnost pokračování studia na VŠ. Pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou studují čeští žáci 9+4, ukrajinští žáci 9+2, na Ukrajině se nazývá <i>starší škola</i> a jedná se o všeobecné střední vzdělávání bez získání profese. Tento způsob získání vyššího sekundárního vzdělávání je jedním z nejpoužívanějších na území Ukrajiny. Děti končí vyšší sekundární školu ve věku 17 let a pokračují studiem na VŠ.</p> <p>2. Odborné a technické vzdělávací instituce. Tyto ukrajinské vzdělávací instituce můžeme porovnat jak se středními odbornými školami, tak i se středními odbornými</p>	

učilišti. Po dokončení 9. třídy si mohou studenti zvolit studium na této vzdělávací instituci buď s maturitou, nebo s výučním listem, zásadní rozdíl je pouze v délce studia. Ukrajínští studenti, kteří chtějí mít všeobecné střední vzdělávání, musejí ho získat skládáním zkoušek (DPA) po uplynutí dvou let studia, tímto dosáhnou vyššího sekundárního vzdělávání a dále pokračují studiem pro získání profesních dovedností.

V případě, že studentovi nevyhovuje studium odborných předmětů, může po ukončení dvou let (po získání všeobecného středního vzdělání) rovnou nastoupit na VŠ. Čeští studenti středních škol maturitu a profesní zdatnost získávají najednou. Zkoušky skládají na konci studia (4 roky) a nemohou si je rozpůlit.

V případě volby studia pro získání výučního listu bude délka studia na Ukrajině trvat 1–2 roky a v ČR 1–3.

- 3. Profesionální předvysokoškolské vzdělávání.** Tyto vzdělávací instituce můžeme také porovnat s českými středními odbornými školami. Profesionální předvysokoškolské vzdělávací instituce se skoro neliší od odborných a technických vzdělávacích institucí, které jsou popsány výše. Rozdíl spočívá v tom, že studenti v této vzdělávací instituci musí povinně absolvovat všeobecné střední vzdělávání, zatímco v odborných a technických vzdělávacích institucích je to volitelné. Délka studia trvá 3–4 roky v závislosti na zvoleném oboru. Odlišnost od českých odborných škol spočívá v tom, že po dokončení studenti, kteří chtějí pokračovat ve vysokoškolském studiu ve stejném oboru, nastupují do 2. nebo 3. ročníku vysoké školy, toto ale v českém školském systému není možné. V případě, že si chce student změnit zaměření studia, jeho délka bakalářského studia nebude zkrácena.

Možnosti studia po dokončení vyššího sekundárního vzdělávání (11. ročníku na Ukrajině a středního vzdělávání s maturitou v ČR)

Po dokončení dvouleté školy (11. ročníku) může jít student jak na odbornou a technickou školu, zvolit si může profesionální předvysokoškolské vzdělávání, ale i vysokou školu. Tyto ukrajinské školy jsou výrazně odlišné od českého školského systému, protože mohou poskytovat jak vyšší sekundární, tak i postsekundární vzdělávání.

Ukrajina	Česká republika
1. Odborné a technické vzdělávání 2. Profesionální předvysokoškolské vzdělávání 3. Terciární vzdělávání:	1. Postsekundární (neterciární) vzdělávání 2. Terciální vzdělávání: 2.1 Vyšší odborné školy 2.2 Vysokoškolské studium: <ul style="list-style-type: none"> • Bakalářský studijní program

<ul style="list-style-type: none"> • Program krátkého cyklu v terciárním vzdělávání – mladší bakalář (můžeme porovnat s vyšší odbornou školou) • Bakalářský studijní program • Magisterský studijní program • Nestrukturované magisterské studijní programy (od roku 2017 již neexistují) • Doktorské studijní programy 	<ul style="list-style-type: none"> • Magisterský studijní program • Nestrukturované magisterské studijní programy • Doktorské studijní programy
--	--

1. Odborné a technické vzdělávání. Po dokončení dvouletých škol (11. ročníku) můžou absolventi pokračovat ve studiu na odborných a technických vzdělávacích institucích. Toto studium můžeme porovnat s postsekundárním vzděláváním. Délka studia je 1–2 roky. Po absolvování odborné a technické školy mají absolventi přístup na pracovní trh a také mohou pokračovat ve studiu v profesionální předvysokoškolské instituci pro zvýšení pracovní kvalifikace. Další možností je pokračovat v terciárním studiu.

2. Profesionální předvysokoškolské vzdělávání. Po dokončení dvouletých škol (11. ročníku), žáci můžou nastoupit na profesionální předvysokoškolské vzdělávací instituce a získat profese. Délka tohoto studia bude trvat 1–2 roky. V případě, že student po dokončení této školy plánuje získávat vysokoškolské vzdělávání, délka jeho bakalářského studia bude zkrácena.

3. Terciární vzdělávání. Předpoklad pro vstup na VŠ v ČR je maturitní zkouška a úspěšné složené přijímací řízení, které jsou dané VŠ. Předpoklad pro vstup na VŠ na Ukrajině je dokončené vyšší sekundární vzdělávání a úspěšné složené státní zkoušky ZNO, podle výsledku těchto státních zkoušek, žáci mohou být přijati na VŠ. Pro vstup na některé VŠ kromě výsledku ZNO může škola vyžadovat složení talentových zkoušek. Struktura vysokoškolského vzdělávání se zásadně neliší. Délka bakalářského studijního programu na Ukrajině je 4 roky.

Terciární vzdělávání

Ukrajinské vysoké školy	České vysoké školy
Program krátkého cyklu v terciárním vzdělávání – mladší bakalář	Vyšší odborná škola – DiS.

Na rozdíl od České republiky na Ukrajině existuje dvě úrovně bakalářského studia: mladší bakalář a bakalář. Po dokončení krátkého cyklu v terciárním vzdělávání na Ukrajině studenti získají titul mladšího bakaláře a mohou pokračovat ve studiu na VŠ a získat bakalářský titul za kratší dobu. Délka jejich studia bude trvat 2 roky. Studenti, kteří dokončili vyšší odbornou školu na území ČR, získávají titul DiS. Dokud chtějí pokračovat ve studiu na VŠ, mohou nastoupit do

vyššího ročníku bakalářského studijního programu v případě, že VŠ jim uzná předchozí studium.		
Délka studia	2 roky	2–3,5 roky
Bakalářské studijní programy		
Bakalářský studijní program na Ukrajině za normálních podmínek trvá 4 roky. Na rozdíl od českých studentů si ukrajinští studenti nemohou vybírat předměty, existuje povinný program, který student musí absolvovat.		
Délka studia	4 roky	3/4 roky
Magisterské studijní programy		
Studium se neliší.		
Délka studia	2 roky	2 roky
Nestrukturované magisterské studijní programy		
Od roku 2017 jsou nestrukturované magisterské studijní programy na území Ukrajiny zrušené.		
Délka studia	neexistuje	5–6 let
Doktorské studijní programy		
Studium se neliší.		
Délka studia	3–4 roky	3–4 roky

Zdroj: (Vlastní zpracování)

Délka školního roku na Ukrajině trvá od 1. září do 31. května, následují letní prázdniny, které trvají 3 měsíce, v ČR tyto prázdniny trvají pouze 2 měsíce. Vzhledem k tomu, že financování státních škol na Ukrajině je mnohem horší než v ČR, musí ve většině škol žáci sekundárního vzdělávání absolvovat povinnou praxi. Jedná se o úklid školy: mytí oken a lavic, zametání podlahy, sázení květin vedle školy a jiné. Starší ročníky mohou natírat zdi a vykonávat těžší práci. V případě toho, že by žák nechtěl vykonávat tuto práci a jeho rodina má finanční možnosti, rodiče můžou poskytnout škole finanční podporu a žák bude z praxe uvolněn. Obrovský rozdíl spočívá ve vybavení a technickém stavu státních vzdělávacích institucí. Většinu vybavení jako nové tabule, hračky, projektory, televize, závěsy, lavice a sešity kupují rodiče žáků na vlastní náklady. Další odlišností jsou uniformy. V mnoha ukrajinských školách mají žáci primárních a sekundárních škol povinnou uniformu, kdežto čeští žáci mohou nosit civilní oblečení. Příkladem uniformy je sako, kalhoty nebo sukně a košile s krátkým nebo dlouhým rukávem. Barva uniformy je na každé škole odlišná, může být černá, šedá, vínová, kostkovaná atd., některé školy nemají striktně definovaná pravidla uniformy a žák si může obléct jakékoli formální oblečení, např. černé kalhoty nebo sukni,

sako a bílou košili. Existují školy podobné českým, kde děti nemusí nosit uniformu, ale je jich mnohem méně než škol s uniformou.

Jak na Ukrajině, tak i v České republice může být zřizovatelem školy stát, církev anebo fyzické či právnické osoby. V obou zemích děti se speciálními vzdělávacími potřebami chodí buď do speciálních škol nebo v obou zemích je také zahájena inkluze.

Velký rozdíl mezi českým a ukrajinským vzděláváním je již patrný v předškolním vzdělávání. Ve většině mateřských škol na Ukrajině se děti začínají učit číst, psát a počítat, zatímco v České republice je důraz kladen na kulturní a sociální rozvoj dítěte, rozvíjí se jeho logika a jemná motorika. Před vstupem do školy musí děti v České republice znát pouze některá písmena a číslice, zatímco většina ukrajinských škol vyžaduje znalost čtení, psaní a počítání.

Po dokončení základního vzdělávání, které je v obou státech téměř stejné, následuje velký rozdíl ve financování studia. Téměř každá státní vzdělávací instituce, která poskytuje odborné znalosti, má určitou kapacitu míst zdarma a zbytek studentů, kteří chtějí studovat v tomto oboru, si musí studium platit. Nejlepší výsledky přijímacího řízení, dostávají se mezi studenty, které budou studovat zdarma.

Odlišnosti si můžeme všimnout také u středoškolského vzdělávání, ukrajinské profesionální předvysokoškolské a odborné a technické vzdělávací instituce na rozdíl od českých středních odborných škol a učilišť poskytují stipendia. Stipendium ve výši od 400 do 1350 korun měsíčně dostávají studenti, kteří studují zadarmo. Ti, co za studium platí, stipendium nedostávají. Stejným způsobem to funguje i na vysokých školách, pouze stipendium představuje vyšší částka.

Další odlišnosti jsou v ubytování studentů. Na rozdíl od středních škol v ČR mohou ukrajinští studenti bydlet na internátu po celý týden, nemusí tedy odjíždět na víkend domů. Na Ukrajině neprobíhá kontrola přítomnosti neplnoletých studentů každý večer, jako to bývá na českých kolejích. Základní pravidlo spočívá v tom, že se studenti musí vrátit na kolej do 23 hod, jinak nebudou vpuštěni do ubytovacího zařízení. Téměř žádné dvouleté školy neposkytují ubytování žákům, to se vztahuje jen k odborným a technickým a také k profesionálním předvysokoškolským vzdělávacím institucím. Co se týká jídelny, ne všechny školy je mají, vzhledem k tomu si musí studenti obstarat jídlo sami.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo poukázání na odlišnosti středoškolského vzdělávání na Ukrajině a v České republice, zároveň byla komparována celková struktura vzdělávání těchto dvou zemí. Práce byla popsána nejen z teoretického hlediska, ale i z vlastní zkušenosti ze studia a praxe jak na území Ukrajiny, tak i v České republice. Tato zkušenost umožnila kvalitně porovnat vzdělávací systémy obou zemí, i když porovnávání nebylo tak snadné. V současné době existuje velké množství terminologických slovníků, které mohou pomoci lidem, kteří se zabývají komparací vzdělávacích systémů. Přesto hlavní potíž při porovnávání těchto dvou struktur spočívala v odpovídajícím překladu pojmů. Složitost vyplývala z rozdílů mezi ukrajinským a českým středoškolským systémem, zatímco primární, nižší sekundární a terciární vzdělávání jsou v obou zemích podobná.

Práce je rozdělena do 4 kapitol. Cílem první kapitoly bylo vysvětlit, co je srovnávací pedagogika, popsat její účely, využití a klasifikační normy ISCED, které se používají pro obecnou komparaci vzdělávacích systémů. Druhá a třetí kapitola se zabývají popisem ukrajinského a českého vzdělávacího systému, vysvětluje celkovou strukturu od preprimárního až k vysokoškolskému vzdělávání, popisuje způsoby hodnocení, délku a možnosti studia. Poslední kapitola obsahuje komparaci těchto dvou systémů a podtrhuje jejich společné a odlišné rysy.

Na závěr je nutno zmínit, že dodnes neexistuje práce v českém jazyce, která by do detailu popisovala ukrajinský středoškolský vzdělávací systém. Většina prací neposkytuje detailní informace, ale pouze uvádí jen všeobecný popis. Přínosem je detailně popsán vzdělávací systém na Ukrajině a jeho porovnávání s českým. Obě země mají své výhody i nevýhody, nehledě na odlišnosti obou systémů, ale obecně lze dospět k závěru, že každá země je svým způsobem jedinečná a má všechny podmínky pro výchovu, rozvoj a kvalitní vzdělání jedince. Při analýze a komparaci těchto dvou struktur je třeba poznamenat, že ukrajinský vzdělávací systém v současné době prochází mnoha reformami a snaží se co nejvíce přiblížit evropskému vzdělávacímu systému.

Tato práce může sloužit jako příručka pro studenty, pedagogy a jiné zájemce, v níž mohou najít odpovědi na otázky týkající se srovnávací pedagogiky, struktury vzdělávání na území Ukrajiny a České republiky.

Seznam použité literatury

- BENDL, Stanislav, 2015. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada Publishing. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.
- DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ, 2013. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3880-2.
- DVOŘÁČKOVÁ, Veronika, Dita HOCHMANOVÁ a Dita TRČKOVÁ, 2021. *Anglická terminologie pro učitele: praktický průvodce*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-2470-1.
- DVOŘÁK, Dominik, Tomáš JANÍK, Jan PRŮCHA, et al., 2015. *Srovnávací pedagogika: proměny a výzvy*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-860-8.
- FASNEROVÁ, Martina, 2018. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha: Grada Publishing. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0289-1.
- CHEPIL, M, 2014. *Porivnyalna pedagogika: navch. Posib*. Kyiv: Akademvidav. ISBN 978-617-572-080-6.
- NEŠPOR, Zdeněk R. a Jiří VEČERNÍK, ed., 2006. *Socioekonomické hodnoty, politiky a instituce v období vstupu České republiky do Evropské unie*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 80-7330-085-0.
- PRŮCHA, J, 2018. *Vzdělávací systémy v zahraničí: Encyklopedický přehled školství v 30 zemích Evropy, v Japonsku, Kanadě, USA*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-845-2.
- PRŮCHA, Jan, 2012. *Srovnávací pedagogika: mezinárodní komparace vzdělávacích systémů. 2., aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0191-5.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2013. *Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
- RABUŠICOVÁ, Milada a Klára ZÁLESKÁ, 2016. Metodologické otázky srovnávací pedagogiky: podněty pro koncipování komparativních studií. *Pedagogická orientace*. **26**(3), 346–378. ISSN 1805-9511. Dostupné z: doi:10.5817/PedOr2016-3-346
- SBRUIEVA, A, 1999. *Porivnialna pedahohika : navchalnyi posibnyk*. Sumy: Universytetska knyha. ISBN 966-7413-26-8.
- SKALKOVÁ, Jarmila, 2007. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada Publishing. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4718-217.
- VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ, 2011. *Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz. vyd.* Praha: Grada Publishing. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4733-579.
- VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ, 2008. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada Publishing. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1770-8.
- VOLKOVA, N, 2012. *Pedagogika: navch. Posib*. 4. Kyiv: Akademvidav. ISBN 978-617-572-033-2.
- WALTEROVÁ, Eliška, 2015. *Srovnávací pedagogika: vývoj a proměny v globálním kontextu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 80-7290-269-5.

Seznam použitých internetových zdrojů

Alavia.cz: VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE, 2016. *Alavia Education* [online]. Ostrava [cit. 2021-6-2]. Dostupné z: <http://alavia.cz/vzdelavaci-system-v-ceske-republice/>

American Councils: Opys Prohramy FLEX, 2021. *American councils for international education: UKRAINE* [online]. Kyiv, Ukraine, 2021 [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://americancouncils.org.ua/opis-programi-flex/>

Atlas školství: Možnosti vzdělávání na středních školách a konzervatořích, 2020. *Atlas školství* [online]. Brno [cit. 2021-6-4]. Dostupné z: <https://www.atlaskolstvi.cz/moznosti-vzdelavani-na-strednich-skolach-a-konzervatorich>

Chernivtsi [cit. 2021-5-28]. Dostupné z: <http://www.chnu.edu.ua/index.php?page=ua>

CHNU: *Chernivetskyi natsionalnyi universytet imeni Yuriia Fedkovycha*. [online], 2021.

Český statistický úřad: ISCED 3 - Vyšší sekundární vzdělání, 2021. *Český statistický úřad* [online]. Praha [cit. 2021-6-4]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20536112/022608v05.pdf/3fc30390-314f-4706-9614-79265d5d0885?version=1.0>

Český statistický úřad: Střední vzdělávání, 2021. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2021-6-5]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20555525/23004215t03.pdf/c84eb909-c7b9-4d4e-9b84-efe363aa6239?version=1.1>

Český statistický úřad: Vzdělávání, 2014. *Český statistický úřad* [online]. Praha [cit. 2021-6-2]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/2-vzdelavani>

Český statistický úřad: Vzdělání obyvatelstva České republiky ve věku 15 a více let podle výsledků "Výběrového šetření pracovních sil", 2019. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. [cit. 2021-6-6]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/143522126/32018121_0104.pdf/868f71fa-b1e0-4c13-b551-fe43c7ecd3bd?version=1.1

Eduget: Obrazovatelnaia platforma [online], 2020. Kyiv: Eduget [cit. 2020-1-22]. Dostupné z: <https://www.eduget.com/uk/>

ENIC UKRAINE: Natsionalnyi informatsiinyi tsentr akademichnoi mobilnosti, 2020. *ENIC UKRAINE* [online]. [cit. 2020-1-22]. Dostupné z: <http://enic.in.ua/index.php/ua/>

Gov.cz: Střední vzdělávání, 2020. *Gov.cz - Portál veřejné správy* [online]. [cit. 2021-6-4]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/informace/stredni-vzdelavani-INF-95>

Info-Library.com.ua: Systema osvity Ukrainy, yii struktura, 2021. *Bezkoshtovna biblioteka pidruchnykyv* [online]. [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <http://www.info-library.com.ua/books-text-4033.html>

INFORMATSIINE AHENTSTVO "LIHA:ZAKON" [online], 2021. Kyiv [cit. 2021-6-25]. Dostupné z: <https://ips.ligazakon.net>

Kodeksy.com.ua: Vash hid v zakonodavstvi Ukrainy [online], 2019. [cit. 2020-1-22]. Dostupné z: <https://kodeksy.com.ua>

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy: Pochatkova shkola, 2021. *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy* [online]. [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://mon.gov.ua/ua/tag/pochatkova-shkola>

MŠMT: Střední vzdělávání, 2021. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2021-6-2]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani>

Národní ústav pro vzdělávání: ISCED 2011 Nová klasifikace, 2015. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Praha, 2015 [cit. 2021-6-2]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/isced>

National Policies Platform: Česká-republika:Hodnocení ve vyšším sekundárním vzdělávání, 2021c. *National Policies Platform* [online]. the European Union [cit. 2021-6-5]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/assessment-upper-secondary-education-4_cs

National Policies Platform: Organizace a struktura vzdělávacího systému, 2021. *National Policies Platform* [online]. the European Union [cit. 2021-6-5]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-education-system-and-its-structure-21_cs

National Policies Platform: Česká-republika:Primární a nižší sekundární vzdělávání (Základní vzdělávání), 2021d. *National Policies Platform* [online]. the European Union [cit. 2021-7-10]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/single-structure-education-integrated-primary-and-lower-secondary-education-7_cs

National Policies Platform: Česká-republika:Terciární vzdělávání, 2021e. *National Policies Platform* [online]. the European Union [cit. 2021-6-2]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-21_cs

National Policies Platform: Česká-republika:Vyšší sekundární vzdělávání a postsekundární neterciární vzdělávání (Střední vzdělávání), 2021b. *National Policies Platform* [online]. the European Union [cit. 2021-6-2]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/upper-secondary-and-post-secondary-non-tertiary-education-7_cs

Osvita.UA: Osvita v Ukraini ta za kordonom – [online], 2021. [cit. 2020-1-22]. Dostupné z: <https://osvita.ua>

Postanova KMU: Pro zatverdzhennia pereliku typiv pozashkilnykh navchalnykh zakladiv i Polozhennia pro pozashkilnyi navchalnyi zaklad, 2018. In: *Sbírka zákonů*. Kyiv: KABINET MINISTRIV UKRAINY, číslo 433-2001. Dostupné také z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-n#Text>.

Rebenok v sporte: Sportivnaya shkola-internat: otbor i obuchenie, 2021. *Rebenok v sporte* [online]. [cit. 2021-5-20]. Dostupné z: <https://rebenokvsporte.ru/sportivnaya-shkola-internat-otbor-i-obuchenie/>

Schoolperspektiva: Navchannia u vechirni shkoli pislia 9, 2020. *Schoolperspektiva* [online]. 2020 [cit. 2021-5-21]. Dostupné z: <https://schoolperspektiva.ru/uk/biologiya/obuchenie-v-vechernei-shkole-posle-9-obuchenie-v-vechernei-shkole-kak/>

STREDNISKOLY.CZ: Seznam oborů studia podle druhu studia, 2021. *Stredniskoly.cz* [online]. [cit. 2021-6-5]. Dostupné z: <https://www.stredniskoly.cz/seznam-oboru-podle-druhu-studia.html?aktualni=1>

Tsentr obrazovanyia «OPTIMA»: Dystantsyonnaia obshcheobrazovatelnaia shkola, 2021. *Tsentr osvity «Optima* [online]. Kyiv [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://optima.school/ru>

Ukrainskyi tsentr otsiniuvannia yakosti osvity: Novyj zakon pro dpa-2021: shcho zminylosia dlia vypusknikyv, 2021. *Ukrainskyi tsentr otsiniuvannia yakosti osvity* [online]. 2021 [cit. 2021-5-28]. Dostupné z: <https://testportal.gov.ua/novyj-zakon-pro-dpa-2021-shho-zminylosya-dlya-vypusknikyv/>

UNIVERSUM: *Fakhovyi koledzh «Universum» Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka* [online], 2020. [cit. 2020-1-22]. Dostupné z: <https://uk.kubg.edu.ua>

Uriadovyi portal: Z 2020 roku ukrainski koledzhi ta tekhnikumy pochnut nadavaty fakhovu peredvishchu osvitu, 2019. *Uriadovyi portal: Yedyniy veb-portal orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy* [online]. [cit. 2021-5-27]. Dostupné z: <https://www.kmu.gov.ua/news/z-2020-roku-ukrayinski-koledzhi-ta-tehnikumi-pochnut-nadavati-fahovu-peredvishchu-osvitu>

Zahalna pedahohika, 2016. *Faylovyiy arhiv dlya studentov* [online]. 2016 [cit. 2021-7-10]. Dostupné z: <https://studfile.net/preview/5196737/page:10/>

Zakon Ukrainy pro osvitu, 2017. In: *Sbirka zákonů*. Kyiv. Dostupné také z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/stru>